

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Andra kammaren.

Nr II.

Tisdagen den 20 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Herr **talmannen** öppnade sammanträdet med följande ord: Kort tid efter det kammarens senaste sammanträde, i lördags, blivit avslutat, har belgiernas konung drabbats av en olyckshändelse och omkommit.

Jag ber att få giva uttryck åt andra kammarens innerliga deltagande i den landssorg, som nu råder i Belgien, med vars folk det svenska folket är förbundet genom uppriktiga känslor av aktning och sympati.

Detta yttrande åhördes av kammarens ledamöter stående.

§ 2.

Justerades protokollet för den 14 innevarande februari.

§ 3.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 135, angående anslag för utmärkande av gränserna för skyddsskogsområdena inom Kopparbergs och Jämtlands län;

nr 140, angående inlösen av vissa arrenderätter till laxfiskeri i Mörrumsån;

nr 143, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;

nr 144, angående ytterligare statsunderstöd till vissa torrlägningsföretag; och

nr 139, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 107, angående uppförande av byggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska institut;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 108, med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1934/1935 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner;

Andra kammarens protokoll 1934. Nr 11.

nr 103, med förslag till lag om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad själsverksamhet;

nr 124, med förslag till lag om bevisning genom sakkunnig, m. m.;

nr 125, med förslag till lag angående tillägg till 21 § lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta; och

nr 126, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1932 (nr 156) om anstånd i särskilt fall med gälds betalning;

till statsutskottet propositionerna:

nr 128, angående nedsättning av räntan å vissa egnahemslån från statens vattenfallsverk; och

nr 129, angående inköp för postverkets räkning av riksbankens fastighet i Visby;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 136, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd;

nr 137, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270);

nr 138, med anhållan om riksdagens yttrande rörande vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1933 fattade beslut; och

nr 110, med förslag till lag om anskaffning av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (häst- och fordonsanskaffningslag) m. m.; samt

till statsutskottet propositionen, nr 111, angående anslag till rese- och trakamentskostnader m. m. för hästuttagningsmyndigheterna.

§ 5.

Vidare föredrogos var efter annan de på bordet liggande motionerna; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 536 av herr *Lindman m. fl.*; och

nr 537 och 538 av herr *Spångberg m. fl.*;

till bankoutskottet motionen nr 539 av herrar *Hedlund* i Östersund och *Olsson* i Rödningsberg; samt

till statsutskottet motionen nr 540 av herrar *Hedlund* i Östersund och *Olsson* i Rödningsberg.

§ 6.

Härefter föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 2, 23 och 24, bevillningsutskottets betänkande nr 4 och jordbruksutskottets utlåtande nr 14.

§ 7.

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets memorial, nr 15, i anledning av remiss från andra kammaren av väckt motion angående importförbud å kött och fläsk samt varor därav biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan samt beslöt överlämna ifrågavarande motion till bevillningsutskottet.

§ 8.

Slutligen föredrogos, men blevo ånyo bordlagda jordbruksutskottets utlåtanden nr 16 och 17.

§ 9.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **Svedman**, som anförde: Herr talman! I trontalet till årets riksdag bebadades, att Kungl. Maj:t hade under övervägande bl. a. de förhållanden, som äro rådande på fläskmarknaden. *Interpellation.*

Sedan fläskexporten på England nedskurits och exporten kommit att huvudsakligen överlämnas åt några större slakterier i Skåne, har skillnaden mellan priset på det för export avsedda fläsket och hemmamarknadens blivit högst avsevärd och kommit att i hög grad missgynna de slakterier som icke äro i tillfälle att deltaga i exporten och deras leverantörer. Det nuvarande tillståndet på fläskmarknaden i mellersta Sverige är kanske för ögonblicket det mest bedrövliga i jordbrukets ekonomiska läge just nu. Medan priset på exportfläsket vid slakterierna noteras till mellan 1 krona och 40 öre och 1 krona och 50 öre pr kg., är motsvarande notering vid slakterierna för fläsket på hemmamarknaden endast 50—60 öre pr kg., alltså föga mer än tredjedelen. Med hänsyn till den ekonomiska roll, som fläskpriset spelar för icke minst det mindre jordbruket, har en alltmer samlad mening bland jordbrukets målsmän i mellersta Sverige börjat kräva statliga åtgärder till avhjälpande av detta missförhållande. Den 4 december i fjol skrev Gotlands läns hushållningssällskap till Kungl. Maj:t med begäran om skyndsamma åtgärder för åvägabringande av mera tillfredsställande avsättningsförhållanden på den inhemska fläskmarknaden. I denna framställning ha sedermera instämmanden gjorts av Södermanlands, Kronobergs, Örebro, Södra Älvsborgs, Skaraborgs, Blekinge och Östergötlands läns hushållningssällskap.

Med hänsyn alltså till de förhandenvarande prisförhållandena på den inhemska fläskmarknaden anhåller jag, herr talman, att med kammarens medgivande få till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder, avsedda att skyndsamt förbättra läget på fläskmarknaden?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

första lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckt motion angående revision av lagstiftningen om fri rättgång; och

nr 16, i anledning av väckta motioner om lagstiftning till skydd för markägares rätt till bärplockning å skogs- och hagmark; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående utflyttningsbidrag vid sådana laga skiften, som motsvara tidigare hemmansklyvningar, m. m.

§ 11.

Herr **förste vice talmannen**, som härefter på begäran erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att främst bland två gånger bordlagda ärenden å morgondagens föredragningslista sättes bevillningsutskottets betänkande nr 4, därefter jordbruksutskottets utlåtande nr 14 samt därefter ärendena i den ordning, vari de förekomma å dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 12.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet:

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Finland angående gemensam bevakning för bekämpande av olovlig införsel av alkoholvaror, m. m.; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror; samt

från första lagutskottet:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 11 §§ lagen den 30 juni 1916 (nr 312) angående ansvarighet för skada i följd av automobiltrafik;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 7 november 1933 avslutad konvention angående konkurs m. m.; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 24 juli 1903 om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket m. m.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Erlander</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 23 febr.,
› <i>Hedlund</i> i Häste	› 6 › › › 21 ›
› <i>Sefve</i>	› 4 › › › 26 › och
› <i>Ljunggren</i>	› 2 › › › 22 › .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.16 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 21 februari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Leo* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 122, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.;

nr 130, angående upplåtelse av visst område å Djurgården till Stockholms stad;

nr 131, angående utbetalning förskottvis av statsbidrag till vägbeläggningar med begränsad varaktighet; och

nr 132, angående godkännande av en i Genève den 11 oktober 1933 undertecknad internationell konvention för undertryckande av handeln med myndiga kvinnor.

Ifrågavarande propositioner bordlades.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 135, angående anslag för utmärkande av gränserna för skyddsskogsområdena inom Kopparbergs och Jämtlands län;

nr 140, angående inlösen av vissa arrenderätter till laxfiskeri i Mörrumsån;

nr 143, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar; och

nr 144, angående ytterligare statsunderstöd till vissa torrlägningsföretag; samt

till behandling av lagutskott propositionen, nr 139, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg.

§ 3.

Härefter föredrogos, men bordlades åter första lagutskottets utlåtanden nr 15 och 16 samt andra lagutskottets utlåtande nr 8.

§ 4.

Herr *Svedmans* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa spörsmål angående åtgärder till skyndsamt förbättrande av läget på fläskmarknaden, vilken nu föredrogs, bifölls av kammaren.

§ 5.

Herr statsrådet *Vennerström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 142, angående ändring av flygvapnets reservbefälsorganisation; och nr 145, angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden inom Vaxholms fästning.

Dessa propositioner bordlades.

§ 6.

*Ang. åtgärder
till sockerbets-
odlingens
uppehållande.*

Till avgörande företogs bevillningsutskottets betänkande, nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 26 januari 1934 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 78, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att för tiden från och med den 1 mars 1934 till och med den 28 februari 1935 rätt att till riket införa socker (tulltaxenummer 119 och 120) med av Kungl. Maj:t stadgade undantag icke skulle tillkomma annan än staten eller den, åt vilken Kungl. Maj:t överläte sådan rätt;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter, som kunde erfordras för upprätthållande av nu angivna ensamrätt;

dels ock godkänna de såsom bilagor A och B till nämnda protokoll fogade förslagen till kontrakt mellan svenska staten och svenska sockerfabriksaktiebolaget samt mellan svenska staten och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag.

Till utskottets behandling hade jämväl hänvisats två i anledning av propositionen väckta likalydande motioner nr 296 i första kammaren av herr *Gabrielsson m. fl.* och nr 531 i andra kammaren av herr *Lithander m. fl.*, i vilka motioner föreslagits, att riksdagen måtte godkänna de vid Kungl. Maj:ts proposition nr 78 till årets riksdag fogade förslag till kontrakt med svenska sockerfabriksaktiebolaget och mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag, dock med den inskränkning att de i kontraktsförslagets § 3 stycket 2 förekommande orden »betarbetalrönerna 1934 och» ur kontraktsförslagen utginge och den i sagda paragraf omförmälda förbindelsens innehåll i överensstämmelse härmed jämkades.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å de i ämnet väckta motionerna, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Vid betänkandet var fogad reservation utan angivet yrkande av herr *Lithander*.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr Lithander: Herr talman! Sockerfrågan har kommit i det läget, att det även för dem, som skulle velat, att andra vägar anlåtats för dess lösning, icke funnits någon annan framkomlig väg, i stort sett, än den som föreligger i den kungl. propositionen.

Det är emellertid en detalj i det nu framlagda förslaget, som inger principiella betänkligheter. När detta sätt att ordna saken förra gången var uppe och då även godkändes, hade herr statsrådet i propositionen uttryckt den

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

önskan, att rimliga löner skulle betalas till arbetarna inom sockerbetsodlingen, och mot den saken restes från vårt håll icke heller någon invändning. Vad vi däremot ansett vara betänkligt i år, det är att man i motsats till vad som eljest alltid tillämpats, nämligen att man lämnat själva löneavtalen utanför den kungl. propositionen, intagit en bestämmelse om att kollektivavtalen skulle ligga till grund för betarbetarlönerna. Detta innebär, såsom också framhålles i den av mig m. fl. avlämnade motionen, att riksdagen de facto reglerar lönevillkoren för den i betodlingens tjänst sysselsatta lejda arbetskraften och att man således nu gör ett avsteg från principen om statsmakternas neutralitet i lönetvister, som icke direkt beröra staten, en princip, som hittills ansetts böra strängt uppehållas.

Det är på grund av de konsekvenser, vartill detta kan leda på andra områden, som jag ber att få yrka bifall till motionen nr 531 i denna kammare.

Herr Lövgren: Herr talman! Det förefaller mig, som om det vore ganska logiskt och även konsekvent, om riksdagen skulle bifalla propositionen. Vad beträffar den punkt, där herr Lithander opponerar sig, lär det väl, såvitt jag kan se, icke finnas något hållbart skäl varför man skulle gå på hans linje. Om det är på det sättet, att betodlarföreningen har avtal med arbetarna, så är det väl ganska rimligt, att, sedan riksdagen garanterat ett visst pris för betorna, arbetarna också få sin andel däri även i de fall, där arbetarna äro sysselsatta hos betodlare, som icke äro organiserade och där ett underskrivet kollektivavtal icke föreligger. Med hänsyn till sakens läge behöver jag säkerligen icke uppehålla mig längre vid detta betänkande, utan yrkar med dessa ord bifall till utskottets förslag.

Herr Herou: Herr talman! Det är säkerligen med en dag för dag och månad för månad stigande förvåning, som folket ute i landet iakttagat, huru som segern från år 1932 över de borgerliga partierna givit till resultat en riksdag, som vid behandlingen av folkets livsfrågor beskedligt och snällt traskar i borgerlighetens fotspår.

Man blir numera nästan förbluffad, när man drar sig till minnes, att det bara är några år sedan det fanns ett vänsterblock i riksdagen från kommunisterna till de frisinna över det socialdemokratiska partiet, *ett block, som enigt, starkt och indignerat slogs mot tanken att stöd åt näringarna skulle lastas på fattiga konsumenter*, små inkomsttagare och av umbäranden tyngda medborgare. Nu har det blivit så, att understödet på vissa områden av näringslivet alltmer uttages genom konsumtionsskatter på vad magen behöver. Det är detta som är det mest betänkliga i riksdagens näringspolitik. Om man försökte klara en sådan stödpolitik genom skatt på större inkomster och genom att vid stöd åt en viss näring lyfta upp en arbetargrupper reallöner, så kunde det kanske vara försvarligt och, åtminstone i vissa fall, stå i överensstämmelse med de utskottsrepresenterade partiernas tidigare deklARATIONER, men också endast i vissa fall och aldrig i sådana fall, där en näring utan ytterligare stöd borde kunna klara sig. När det gäller den saken, har det ju t. o. m. i regeringspressen förekommit uppgifter, som visa, att de där 600,000 kronorna, som sockerindustrin kunde få i föl genom det särskilt fastställda priset, dem hade nog den näringen kunnat klara sig utan. Vi få komma ihåg, att man exempelvis nedskrivit aktiekapitalet i Svenska sockerfabriksaktiebolaget med närmare 35 miljoner kronor. När man ser på bolagets banktillgodohavanden m. m. och när man erfar, att trots nedskrivningen utdelats vinster på över 5 miljoner kronor, vinster som i det närmaste motsvara 5 å 6 % på det verkliga aktiekapitalet, så förefaller onckligen mitt antagande ganska

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)
riktigt. Det är från denna synpunkt som det förefaller troligt, att de som tidigare hävdat den uppfattningen, att stöd åt vissa näringar icke borde läggas på de fattiga befolkningsgrupperna i form av konsumtionsskatter och därmed jämförliga åtgärder, icke borde haft så bråttom med att biträda de förslag till stödåtgärder, som vidtagits på detta område.

En annan synpunkt, som i år är lika viktig som tidigare, är den, att vi utöver vad i dag föreslås till understöd åt sockerbetsodlingen och sockernäringen, också måste räkna med tioörestullen. Om man tar hänsyn till att det råsocker, som kan erhållas ur årets betskörd, bör uppskattas till 300,000 ton, vilket ju, enligt vad som visats, med 40,000 ton överstiger konsumtionsbehovet i landet, så kommer man i alla fall fram till det resultatet, att man, med det världsmarknadspris, som varit rådande på socker, nog icke skulle kunna räkna med mer än ett värde av c:a 30 miljoner kronor för den betskörd, det här kan bli fråga om, men att vi genom tullen och genom minimipriset belasta konsumenterna med c:a 26 miljoner kronor.

Jämförelsen i detta fallet blir ännu ogynnsammare, om vi tänka oss ett år med lägre betskörd än vad i år varit fallet. Vi minnas ju hurusom statsrådet Engberg vid 1932 års riksdag kunde hålla ett mycket ilsket anförande och som ett mycket starkt argument åberopa, att för en normal betskörd av 1 miljon ton kunde man sätta saluvärdet till 23 miljoner kronor. Vi måste reagera, sades det, mot att man för att få ett sådant värde belastar konsumenterna med 30 miljoner kronor. Detta kallades då, år 1932, för en ren huvudlöshet, och de som instämde i den meningen inom herr Engbergs eget parti, voro rätt så många, för att icke säga flertalet.

Det är att märka, att ett rundligt understöd åt betodlingen, ett understöd, som medför, att denna odling kommer att betraktas såsom relativt mycket lönande i jämförelse med andra odlingar, kan leda till en mycket riskabel överproduktion. Man räknar som sagt, och enligt vad departementschefen påvisat, med ett överskott på 40,000 ton, och det visas också i propositionen hurusom produktionen sålunda stegrats långt utöver konsumtionsbehovet i landet, just i en period, då konsumtionen minskats på grund av arbetslösheten och krisen.

Man ställes alltså inom olika områden av den nya jordbrukspolitikens inför det faktum, att man genom konstlade åtgärder höjer produktionen långt utöver det konsumtionsbehov, som finnes inom landet. Man måste då göra sig den frågan, hur en produktion, som tack vare understöd har nått en icke önskvärd omfattning, skall kunna begränsas. Här stå vi inför svårigheter, som jag nu icke skall gå närmare in på, men som göra, att jag för min del måste karakterisera dylika åtgärder som en jordbrukspolitik på gungande grund, en politik, dömd att misslyckas.

Det är ur dessa synpunkter, herr talman, som jag vidhåller vår gamla uppfattning att vi icke skola gå med på några ytterligare åtgärder till stöd åt sockerbetsodlingen eller, om man så vill, sockernäringen, och jag yrkar därför avslag på utskottets betänkande och Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Carleson: Herr talman! När det gäller frågan om subvention åt sockerindustrin, kunde man ju till en början framhålla, att världen för närvarande icke tyckes ha annan utväg att komma ut ur de ekonomiska svårigheterna än genom ett ökat statligt stöd åt näringarna överhuvud. Själva ha vi slagit in på den vägen rätt så kraftigt numera. Nästa ärende på föredragningslistan gäller exempelvis sålunda en utvidgning av statens stödområde, nämligen åtgärder till stöd åt äggproduktionen. I förevarande ärende äro vi åter inne på

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

frågan om en intensifiering av statens ingripande på ett annat område, nämligen rörande sockerproduktionen.

Såsom herr Lithander särskilt berörde, framhöll herr statsrådet i föl såsom ett önskemål, att de arbetslöner, som utgått för utearbete vid sockerproduktionen, alltfjämt skulle bibehållas. På grund av mellankommande omständigheter har herr statsrådet nu gått in för att det skall bli en tvångsvis genomförd löne-reglering för detta utearbete. Om man opponerar sig mot detta, så sammanhänger den saken icke, såsom jag tror en ärad talare i talarstolen framhöll, på något sätt därmed, att man skulle missunna arbetarna vad dem tillkommer, utan det är helt enkelt mot principen och de följder, som ett beslut i sådan riktning kan medföra, som man i dag vänder sig. Det är ju klart, att statens ingripande till förmån för stöd drager med sig det ena beslutet efter det andra, den ena konsekvensen efter den andra i samma mån som vi vidga statens inflytande inom näringslivet. Att man i detta sammanhang kommer in på frågan om arbetslönerna är naturligtvis ingenting, som kan sägas vara utmärkande just för sockerindustrin. Man måste ju räkna med att komma in på samma fråga även när det gäller stöd åt andra näringar. För mig uppställer sig nu den frågan: Skall man anse, att högern är solidarisk med den ståndpunkt utskottet hävdar, om högern icke följer sin partikamrat, herr Lithander, utan i stället går med på en statlig reglering av lönerna? Vad detta kan komma att betyda framdeles vid prövningen av andra frågor, det får framtiden utvisa. Emellertid har det ryktats, och kanske finnes det vissa grunder för den saken, att en utredning, som pågår efter uppdrag från finansministern, en utredning, som syftar till stöd åt industrien, bl. a. också skulle sikta på en reglering i den riktning, som här beröres. Då komma alltså kammaren och högern att ställas inför det spörsmålet, huruvida beslutet i dag också skall medföra den konsekvensen, att man även går in för samma metod i fortsättningen, när det gäller statsunderstöd på andra områden. Och ej heller får man väl säga, att de herrar inom skilda partier, som representera jordbruket, icke kunna komma att ställas inför samma problem vid frågor om stöd åt denna näring. Vi ha ännu icke sett sista fasen av den utveckling, som en föregående regering inau-gurerat i fråga om stöd åt jordbruket.

Jag har endast velat med vad jag nu anfört framhålla, att det borde vara klart för alla, som deltaga i beslutet att godkänna bevillningsutskottets föreliggande hemställan, att man samtidigt på sätt och vis kan komma att binda sig för ytterligare ett visst statsingripande, i den mån man fortgår på stats-subventionens väg.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Den förste ärade talaren, herr Lithander, förklarade, att i det utskottsutlåtande, som här föreligger, föreslås, att staten skulle gå in för att uppgiva sin neutralitet i arbetstvister. Jag ber att få bestämt tillbakavisa detta talarrens påstående. Här föreligger icke någon lönetvist. Här gäller det icke för staten att taga ståndpunkt vare sig för eller emot den ena eller andra parten på arbetsmarknaden, utan här föreligger det förhållandet, att staten på grund av krisen ansett sig nödsakad att garantera dels sockerfabrikanterna ett bestämt pris för sockret och dels betodlarna ett bestämt pris för sockerbetorna. Det kan icke strida mot den princip, som riksdagen i detta avseende redan under ett par föregående år givit sig in på, att staten nu också garanterar en viss storlek beträffande den lön, som skall utgå till betskötarna. Jag kan förstå dem som gå emot detta, om de intaga den ståndpunkten att varken det ena eller det andra av dessa beslut bör fattas, att alltså varken bolaget

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

eller betodlarna eller arbetarna skola ha några garanterade inkomster. Men om man, som herr Lithander med tämligen lätt hjärta och herr Carleson med mera svidande själ ändå går med på att garantera ett visst pris åt bolaget och betodlarna, är det ganska svårt för dem att undgå att framkalla den misstanken hos oss andra, att man kanske inte precis intager den rättvisaste positionen vid samhällets ingrepp för fördelning av inkomsten bland medborgarna. Det kan icke hjälpas, att det står kvar en sådan misstanke. Huruvida den utveckling vi här äro med om, är glädjande eller samhällsfarlig, därom skola vi icke tvista, men jag vill hålla fast vid att om man anser sig kunna biträda två tredjedelar av det framlagda programmet, då kan man icke åberopa principiella betänkligheter, när det gäller att gå med på den sista tredjedelen också.

Beträffande herr Herou och hans anförande skulle jag också vilja säga några ord. Han var ängslig för de nationalekonomiska konsekvenserna av stödet åt sockernärningen. Såsom ett skäl för sin ståndpunkt kan han naturligtvis åberopa, att det under föregående år förefunnits en överproduktion på detta område på grund av den sällsynt rikliga skörden. Jag vill dock i detta avseende endast påpeka, att ansvaret och riskerna för denna överproduktion icke bäres av den svenska staten, såsom t. ex. när det gäller spannmålsregleringen, utan enbart av de båda engagerade sockerbolagen. Det är dessa bolag, som av egen fri vilja åtagit sig att bära de med en överproduktion förenade riskerna, och det begränsar ju i sin mån de samhällseliga riskerna för vad som sålunda skulle kunna uppkomma. Herr Herou påstod att den sockerpolitik, som förts, lett till att konsumtionen minskats, och han påstod t. o. m., såvitt jag fattade honom rätt, att han funnit belägg därför i propositionen. Men jag ber då att få hänvisa till sid. 7 i propositionen, varav framgår, att konsumtionen stegrats år från år, vilket icke är underligt, då marknadspriset sjunkit och för närvarande är det lägsta i hela Europa. Herr Herou uttryckte den meningen, att det var med stigande förvåning som Sveriges folk observerade den näringspolitik, som statsmakterna föra. Jag måste för min del säga, att det bör i stället vara med stigande förvåning, som nationen, om den nu gör det, tar del av hans anförande. Ty låt oss göra klart för oss hurudant läget är. Såsom i propositionen redovisas har sockerregleringen förra året kostat konsumenterna ett kvarts öre per kg., sammanlagt högst 600,000 kronor. Det finnes starka skäl, som tala för att under ett kommande år denna sockerreglering icke kommer att kosta konsumenterna någonting annat än en uttalad garanti gentemot sockerbolaget mot ett sjunkande pris, som det, såvitt jag kan förstå, icke i och för sig finnes några förutsättningar för. Nu kommer herr Herou här och framställer yrkande om att det föreliggande förslaget skall avslås av riksdagen. Vad blir då följden? Jo, mänskligt att döma en mindre sockerbetsodling, mindre inkomster och minskat arbete för många människor i detta land. Men ponera att de farhågor, som jag därvid hyser, icke äro hållbara utan att det skulle bli en sockerbetsodling i full utsträckning, trots detta, vad skulle följden i alla fall bli? Jo, att betodlarna skulle få ett lägre pris för sina sockerbeter. Följden skulle vidare bli, att den stora massan av betarbetare, som icke äro organiserade eller som arbeta hos icke organiserade arbetsgivare skulle få väsentligt lägre löner. Men sockerbetspriset, ärade kammarledamöter, skulle det komma att sjunka, om riksdagens beslut går i enlighet med herr Herous yrkande? Nej, det skulle icke komma att sjunka på grund därav att garantipriset nu ligger så lågt, att det verkliga priset ofta överstiger detta. Jag måste säga, att ett yrkande sådant som det av herr Herou framställda måste vara icke blott doktrinärt utan också direkt fientligt mot de breda folklagens intresse i detta land.

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

Herr **Kilbom**: Herr talman! Efter herr statsrådet Skölds förklaring att ett avslagsyrkande skulle vara direkt fientligt mot de breda folklagen i landet, känner man sig ju en liten smula tveksam, men tager man hänsyn till att socialdemokraterna själva många år å rad intagit precis samma ståndpunkt som vi, bör kanske herr Sköld själv bli litet tveksam angående lämpligheten av att vara så tvärsäker, som han nyss var. Konsekvensen av hans förklaring blir ju då, att socialdemokraterna själva under en följd av år framställt förslag, som varit direkt fientliga mot de breda folklagen. Han skall nämligen inte söka slingra sig ifrån, att det socialdemokratiska partiet både i första och andra kammaren under en rad av år varit motståndare till sådana här åtgärder. Det må ju medgivas, att han var den, som gick i spetsen för brytandet av motståndet för ett par år sedan, då han ju fick hälften av den socialdemokratiska förstakammargruppen att gå med på sin linje. Den andra hälften var dock alltså motståndare till den linjen. Ännu så sent som i förfölj, när detta ärende avgjordes i riksdagen, intog — det skall icke glömmas bort — det socialdemokratiska partiets huvudorgan tidningen Socialdemokraten under den nuvarande ecklesiastikministerns ledning en rad av artiklar, skrivna för övrigt av honom själv, i vilka förfäktades den principiella ståndpunkt i frågan, som vårt parti dag som är förfäktar. Jag tror således icke, att det är någon som helst anledning att man, i varje fall icke från det socialdemokratiska partiets sida, söker spela upp över vår ståndpunkt.

Jag kan icke underlåta, herr talman, att ägna ett par ord åt sockerbolagets ställning. Jag vet väl, att det kommer att svaras, att den reglering, som den nu sittande regeringen var med om att genomföra vid 1933 års riksdag, icke beröres av en hänvisning till sockerbolagets i år publicerade bokslut, ty den regleringen beslöts ju ett år tidigare. Jag underkänner ett sådant argument, ty bokslutet visar dock inte precis, att bolagets starka ställning kommit först det sista året som en blyxt från klar himmel, utan att bolaget alltid haft en stark ställning. Detta faktum bl. a. har varit anledning till den ståndpunkt, som arbetarrörelsen tidigare intagit i denna fråga. Då jag nu ser socialministern, erinrar jag mig, hurusom han år 1912 skrev en mycket ljungande broschyr mot sockerbolaget och dess uppskriftningspolitik mot allmänheten. Denna broschyr utgavs för övrigt från det socialdemokratiska partiförlaget. Det kan vara anledning att komma ihåg detta.

Av senast publicerade bokslut framgår att bolaget före avskrivningen haft en vinst på i runt tal $8\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Efter avskrivningen på något över 3 miljoner kronor återstår emellertid en *nettovinst* på något över 5 miljoner för bolaget, och den utdelning till aktieägarna, som på grund av denna vinst beslöts, utgör cirka 6 %. Men, mina herrar, detta var inte allt, som aktieägarna fingo under sista året. Som var och en, som sysslat med denna fråga, känner till, skrevs aktiekapitalet ned till något över 57 miljoner kronor, alltså med 37 miljoner kronor. Samtidigt som detta gjordes utbetalades kontant på varje aktie 15 kronor i soulagemang. Observera, denna nedskrivning skedde icke på ett kapital, som kontant inbetalats av aktieägarna — det är i varje fall icke någon gång bevisat — utan på ett kapital, som åstadkommits genom en fullständigt enastående fingerfärdighet vid bildandet av den nuvarande sockertrusten, nämligen genom *uppskrivning* av värden utan någon som helst motsvarighet i verkligheten. Nu kommer man här och säger att det är nödvändigt att hjälpa detta bolag, en hjälp som då skall tillfalla sockerbetsodlarna och deras arbetare. Ja, om herrarna vilja se vad dylika argument ha för värde skall jag be att få hänvisa till de artiklar, som herr Engberg skrev i Socialdemokraten år 1932. Jag kan icke tänka mig, att dessa artiklar numera sakna värde, därför att vi anfört dem — det finns en rad exempel härpå i denna

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)
kammarens protokoll. Om det är så, att herrarna vilja hjälpa sockerbetsodlarna, och det var väl det som jordbruksministern syftade på, när han förklarade att beslut i enlighet med herr Herous förslag innebär minskad sockerbetsodling, minskade inkomster för odlarna och minskat arbete för arbetarna, skulle ni då icke också vilja vara vänliga att upplysa om, varför man nödvändigt skall hjälpa dem *via* sockerbolaget? Skulle ni icke kunna hjälpa betarbetarna *direkt*? Vad är det för en underlig politik att hjälpen till dessa, som man nu påstår sig ömma för, måste genomföras *via* ett synnerligen *kapitalstarkt* bolag? Men för övrigt, herr talman, då det nu talas så mycket både här och annorstädes, kanske mest annorstädes, om att det är sockerbetsarbetarna, som det gäller, skulle jag vilja hemställa till jordbruksministern att ta del av sitt eget partis press. Jag har här i min hand en artikel, hämtad ur tidningen »Arbetet» för den 28 december föregående år, med rubriken »Vår sockerbetsodling». Där visar man, vad herrarnas tal om hjälpen till *sockerbetsarbetarna* är värd. Jag tillåter mig belasta kammarens protokoll med ett par citat. Det heter: »Ett annat moment har dessutom tillkommit i år, som nära sammanhänger med betornas upptagning och är av sådan beskaffenhet att det kräver ett närmare skärskådande, enär det visat sig att det — samtidigt som det verkat förmånligt och inkomstökande för både sockerfabrikerna och betodlarna — har medfört *olägenhet och inkomstminskning* för arbetarna.» Herr jordbruksminister, märk, »har medfört olägenhet och inkomstminskning för arbetarna». Detta skrives i december i fjol, trots att det då också fanns ett uttalande om att staten skulle hjälpa betarbetarna till bättre betalning. Emellertid fortsätter tidningen: »Vi syfta med detta på det nya leveranssystem, som i år tillämpats vid betleveranserna. Dessa ha nämligen under detta år i sin helhet skett efter av fabrikerna på förhand uppgjorda leveransplaner. Sockerbolaget har därigenom *sparat arbetskostnader*, och betleverantörerna ha sluppit ifrån de förut så vanliga köbildningarna av betskjutsar med därav följande tidsspillan. Den största fördelen av det nya systemet har dock vunnits därigenom att man sluppit ifrån den i många fall mycket stora sockerförlust, som uppstod genom att betorna lagrades i stora högar å fabrikernas upplagsplatser. Det beräknades en sockerförlust å $\frac{1}{10}$ procent om dagen vid dylik lagring. Vad en dylik sockerförlust innebär för betodlarna framgår med all tydlighet därav, att med årets skörd och betpris betyder 1 procent högre eller lägre sockerhalt i betorna en sammanlagd vinst eller förlust för odlarna å ungefär 2 miljoner kronor, enligt vad som uppgives i de skånska betodlarnas medlemsblad.» För de extra kostnader, som betodlarna åsamkas genom den förlängda leveranstiden — observera hur skickligt det är ordnat — »erhålla de ett tillägg å 20 öre per kilo för betor, som levererats efter den 15 november. Såväl sockerbolaget som odlarna och icke minst de senare torde därför ha all anledning att vara tillfredsställda med det nya systemet. För betupptagarna är *ställningen helt annorlunda*.» Det är detta system herrarna nu föreslå skall fortsätta. »Ehuru de egentligen icke borde beröras därav», säges det vidare, »ha de ändå flerstädes haft stora olägenheter både ekonomiskt och i andra hänseenden av årets leveranssystem. En stor del betodlare ha nämligen sökt att helt anpassa betupptagningen efter leveransplanen, vilket fört med sig att arbetet i betfälten fått *avstanna en eller flera dagar i veckan*, i många fall *halva* veckan. Veckoinkomsterna för arbetarna ha i motsvarande grad *minskats*, och upptagningen drog så långt ut på tiden att många betor fingo tagas upp i slutet av november.» Jag undrar just om icke dessa förhållanden äro för herr jordbruksministern bekanta. Man framhåller, att betarbetarna skola soulageras för den garanti, som staten giver. Det visar sig dock, att betodlarna och sockerfabrikanterna tillämpa nya arbetsmetoder,

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

som icke bara gör den statliga bestämmelsen om garantien för arbetarnas löner fullkomligt illusorisk utan, sådana förhållandena föreligga, till på köpet leder till en sänkning av betarbetarnas löner under den nivå på vilken de tidigare befunnit sig. Här säges vidare i tidningen Arbetet: »Det skulle därför såväl ur samhällelig som ur betarbetersynpunkt vara i hög grad beklagligt om det ändrade leveranssystemet skulle för framtiden medföra förlängd upptagningstid för betorna samt att arbetet å betfälten i övrigt organiseras på ett för arbetarna så ofördelaktigt sätt som skett flerstädes i år.»

»Betodlarna borde naturligtvis ha en viss förpliktelse att icke utnyttja ett för dem fördelaktigt system för att ödelägga arbetarnas hälsa och göra deras arbete mindre inkomstgivande. Det rätta skulle givetvis varit att de, såsom många av dem även gjort, inställt sig på att lagra betorna och låtit arbetet pågå ostört i betfälten.»

»Tämligen säkert går det dock icke att komma tillrätta med detta problem med mindre än det på ett eller annat sätt införes verksamma skyddsåtgärder. En lämplig och effektiv åtgärd vore att stipulera ett betalningssystem, som innebär, att betalningen ökades för upptagningen med 15 å 25 procent för varje vecka efter den första november.» Så tillägges det slutligen: »Den höjning av betalningen med 50 öre pr 400 sträckfamnar efter den första november, som finnes i det nuvarande betavtalet, är under de nu tillkomna förhållandena *alldeles otillräcklig* för att fylla en dylik skyddsuppgift.»

Var och en, som har besökt Skåne och under och efter möten kommit i kontakt med betarbetare, vet, att de anført ovan citerade anmärkningar mot nu rådande förhållanden och även en del andra, som visa, att man på vederbörligt håll tackar jordbruksministern för hans hjälp åt sockerbolaget och betodlarna med att göra hans gest åt betarbetarna fullkomligt illusorisk. Jag tror man på vederbörligt håll bland arbetarna nog säger sig efter fjolårets erfarenheter, att det icke är något annat än en gest då man skriver i statsrådsprotokollet ett par ord, som man förklarar i agitationen skall vara till gagn för betarbetarna, anför det såsom bevis för hur regeringen visst icke bara tillgodoser betatronernas och sockerbolagets intressen utan betarbetarnas intressen. Jag kan, herr talman, vid sådant förhållande och med stöd av de argument socialdemokraterna tidigare anført — starka argument, som alltjämt äro bärande — icke komma till annan slutsats än ett yrkande om bifall till det av herr Herou framställda yrkandet.

Jag skulle för övrigt vilja ställa en fråga, och jag tror den har sakligt intresse även för jordbruksministern. När tänka herrarna över huvud komma ifrån detta regleringssystem, som för närvarande gör sig gällande i fråga om sockerbetsodlingen? Tidigare har man sagt det är omöjligt att göra det, så länge det på grund av krisen är möjligt för råsockerfabrikanterna i de transoceanaländerna att överösa den svenska marknaden med billigt råsocker. Under gångna tider, då priserna stego, var det också omöjligt att göra slut på subventionspolitiken. Visserligen förklarade jordbruksministern i sitt föredrag i Kalmar, att det icke finnes några tecken på att råsockerpriserna skulle komma att stiga med följande stabilare förhållanden i fråga om råsockermarknaden, men jag vet icke, vad han bygger ett sådant förhållande på. De konferenser, som hållits, och de försök eller, om jag skulle försvaga det uttrycket, de begynnande försök till reglering av råsockerhistorien, som gjorts i utlandet, visa väl ändå att det finnes tecken på att det kommer att bli andra tider. Vore det då icke lämpligt, att man passade den situationen och försökte komma ifrån denna orimliga politik?

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

Det vore som sagt synnerligen intressant att få ett svar på den frågan. Jag är rädd för emellertid, att svaret kommer att bli mycket intetsägande, ty uppenbarligen är det nu så, att socialdemokraterna gått in för en politik, som under namn av hjälp till jordbruket i realiteten icke blir något annat än hjälp till godsägare och storbönder, hjälp till de jordägare, som sitta på den fetaste jorden — jag lämnar därhän, om man i verkligheten avsett något annat — och lastar nya bördor på de jordbrukare, som sitta på den magraste jorden, och de jordbrukare, som sitta i ekonomiskt utsatt läge och verkligen behöva hjälp. Herr Sköld — det smickret skall han ha — har segrat över hela linjen, men jag undrar dock hur det känns för alla dem, som förut knutit händerna i byxfickorna och skrivit ljungande artiklar om den fördömliga politiken, då de nu i sällskap med godsägare och storpatroner befinna sig i herr Skölds släptåg.

Herr Hagberg i Luleå: Herr talman! Egentligen har det redan anförts tillräcklig motivering för avslag på regeringens förslag i denna fråga. Då jag ändock med några ord vill motivera, varför jag vill yrka avslag, vill jag på en gång säga ifrån, att det icke är några s. k. nationalekonomiska synpunkter, som avslagsyrkandet från min sida är förestavat av. Jag förstår nämligen ganska väl, att en regering, som är beredd att förvandla spannmål till kreatursfoder, medan tiotusen människor svälta, en regering, som håller på att lära sig att förvandla kreaturskroppar till gödsel, lär nog klara av överskottet på socker på ett eller annat sätt utan att riskera att det skall komma de fattiga konsumentlagren till godo i form av billigare socker. Jag vill bara till vad jordbruksministern anförde beträffande sockerpriset nämna något om de uppgifter, som finnas i propositionen. Det säges, att det internationella sockerpriset ligger nere i 15 öre per kg. och att vi i Sverige få betala ett minutpris av närmare 50 öre per kg. Då kan jag åtminstone med mitt förstånd icke begripa, att det är riktigt eller att det är en divergens, som är naturlig och som skulle kunna bestå utan dessa åtgärder, som man genomför. Men jag förstår mycket väl herr Skölds argumenteringskonst i detta fall. Han drar ifrån, då han talar om sockerregleringen, de tullåtgärder, som förekommit och som i verkligheten icke alls fyllt någon uppgift för att skaffa pengar till statskassan utan som uteslutande äro en monopolgräns, som möjliggör att hålla uppe priserna. Det är klart, att om man drar ifrån en sådan väsentlig faktor för att bedöma verkningarna av sockerpolitiken, då kanske man liksom herr Sköld kan säga, att det fördyrar sockret med bara 600,000 kronor, men det är också endast under den förutsättningen, som man kan komma till den slutsatsen.

Beträffande den polemik, som herr Sköld gjorde mot herr Herou, vill jag påpeka det, att herr Herou tydligen, när han hämtade sitt argument, tagit det på sid. 10, där det talas om de internationella förhållandena och där det heter: »Sockerkonsumtionen har starkt beskurits under trycket av den fortsatta ekonomiska krisen med därav föranledd ökad arbetslöshet.» Kanske herr Sköld har rätt i att icke motsvarande minskning har ägt rum i Sverige, men allt talar för att den kommer att äga rum, eftersom de internationella förhållandena utveckla sig i den riktningen. Kanske vi bara äro efter i utvecklingen. Men när herr Sköld hänvisar till sid. 7, vill jag göra den invändningen att där talas om den statistik, som åstadkoms åren 1932/1933 och icke om den statistik, som gäller för det senast förflutna året, som utgår om några dagar. Det är alltså icke något argument för hans polemik mot herr Herou i det fallet.

Dessa synpunkter ansåg jag vara allt, som man behövde komplettera diskussionen med. Jag har i fjolårets debatt framhållit de väsentliga synpunkterna, varför man icke kan understödja en sådan politik, och det är därför, att

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

det här gäller ett understöd åt godsägare och storbönder och sockerbolaget och att det understödet tages ut på bekostnad av de breda konsumentlagren, småbönder och arbetare, och av dem, vilkas levnadsstandard nu hotas på alla möjliga sätt, av dem, som få livsmedelsomkostnaderna fördyrade eller i bästa fall hållna på status quo-gränsen, samtidigt som deras löner icke minst med hjälp av socialdemokraterna undergå en sänkning. Med hänsyn till det sagda ber jag, herr talman, att också få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan.

Herr Ström: Herr talman! Utöver de skäl, som anförts tidigare, när denna fråga varit före, torde icke vara så mycket att anföra, ty sockerfrågan har diskuterats vid upprepade riksdagar, så att hela frågans behandling har mistat sin sötma. Men när herr Sköld påpekar, att det icke skulle belasta konsumenterna med så synnerligen mycket dessa åtgärder och att man således icke skulle vara tveksam att vidtaga desamma från statens sida, så kan det erinras om den tveksamhet, som herr Sköld själv hade i fråga om dessa förslag vid riksdagen 1932. Är det så att man tar denna åtgärd som en isolerad företeelse, kan det kanske vara riktigt att säga som herr Sköld sagt, men om det är så att man betraktar den som en ytterligare hjälp utöver den tullhjälp, som utgår, så är förhållandet något annat, och det var den omständigheten, som herr Sköld påpekade vid 1932 års behandling av denna fråga. Jag vill erinra om att i den diskussion, som då förekom, var det mycket starkt delade meningar bland de socialdemokratiska representanterna, och särskilt var det en man av dessa, med vilken jag hade anledning att instämma, och det var herr Svängberg, nej förlåt herr Engberg, som uttalade i denna diskussion: »Jag måste för min del säga, att denna utsikt är dubbelt beklämmande och förödmjukande för riksdagen. Herr Sköld har redan tecknat den tragiska historia, där riksdagen steg för steg drivits att kapitulera. Sockerbolaget står med palmerna i händerna.» Och han fortsätter: »Herr talman! Jag vill icke fördjupa mig i detta spörsmål. Jag har velat inlägga en gensaga mot den förödmjukande politik, vartill riksdagen nu skall tvingas. Den skildring, som herr Hamrin gav 1930 och 1931 av skadeverkningarna av en dylik politik, av dess ödesdigra konsekvenser, icke minst för exportindustrin, den skildringen är lika levande och sann i dag som den var den gången. När nu regeringen flytt hals över huvud från sina egna gamla positioner, får också regeringen för framtiden tillsammans med den majoritet, som tänker votera igenom dess förslag, bära ansvaret för att här ett kapitalistiskt industriellt företag alltjämt skall kunna topprida både betodlare och statsmakter. Det är slikt, som är förödmjukande, och det är därför, herr talman, som jag här hemställer om avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition.»

Det skulle vara intressant få veta herr Engbergs mening om den saken i dag. Det är lika förödmjukande i dag att kapitulera på detta sätt som det var 1932. Jag instämde då i detta uttalande, och jag kan instämma i det i dag också. Adressen är dock en annan i dag än då. Det synes vara flera regeringar än 1932 års, som »flytt hals över huvud från sina egna gamla positioner». Den förödmjukelse, som man då led, lider man nu också. Om herr Engberg står bakom denna förödmjukelse, är det dock så att man måste betrakta det som ett övergivande av egna gamla positioner i allt vad som sagts. Och ur våra synpunkter kunna vi icke betrakta det som annat än en beskatning av arbetarklassen, konsumenterna, småbönderna, överhuvud taget dessa, som man icke borde lägga ytterligare bördor på till förmån för detta storindustriella företag, som det här är tal om. Ur dessa mina utgångspunkter skall jag för min del be att för det första få instämma i herr Engbergs ut-

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)
talanden av år 1932 och med utgångspunkt därifrån instämma även i hans avslagsyrkande vid det tillfället.

Herr Anderson i Norrköping: Herr talman! Herr Carleson frågade efter högerrepresentanternas ståndpunkt i bevillningsutskottet i fråga om statsmakternas ställning i lönefrågorna, eftersom från dessa icke, med undantag av herr Lithander, förelåg någon reservation mot godkännande av de propositionen bilagda kontraktsförslag, som de facto reglera lönevillkoren för de vid sockerfabrikerna anställda arbetarna. Då vill jag förklara för herr Carleson, att högerens ledamöter i bevillningsutskottet liksom högern i allmänhet stå fast vid den principiella ståndpunkt, som högern tidigare, då denna fråga behandlats i riksdagen, intagit och som tagit sig uttryck i motioner av herr Lithander i denna kammare och av herr Gabrielsson i första kammaren och som här varit under debatt. När man i utskottets betänkande har nöjt sig med att konstatera den principiella ståndpunkt, som i dessa motioner föreligger, utan att driva den saken vidare, har det sin förklaring däri, att man i utskottet — efter det att en principdiskussion förts, en principdiskussion, som givetvis berört vidare områden av denna fråga — enat sig om att icke i kamrarna förlänga den principdiskussionen, och detta så mycket mer som den tidigare varit uppe. Jag vill erinra om att vid fjolårets riksdag har från departementschefens sida uttalats i den då framlagda propositionen, att han vid det tillfället nöjde sig med att uttala ett önskemål beträffande lönerna men icke ansåg, att detta behövde göras juridiskt bindande genom att införas i kontrakten, men fortsätter han: »Men fråga om införande av dylik bestämmelse uppkomme givetvis därest förutsättningen för bestämmelsens undvarande i kontrakten till äventyrs icke ginge i uppfyllelse och statens fortsatta medverkan till betodlingens uppehållande komme under överbäggande.» Jag har erinrat om detta endast för att framhålla, att det varit naturligare och riktigare, att herr Carleson gjort sin invändning i fjol. I fjol var principen framme och lämnades då i riksdagen utan anmärkning. Det förefaller alltså, som om herr Carleson var jämnt ett år för sent ute med sin principanmärkning. Den ståndpunkt han intar dela vi från högern i stort sett. Det är icke mot denna jag vänder mig, men jag anser, att herr Carleson hade bort hävda den ståndpunkten i debatten redan för ett år sedan. Enligt protokollen har dock herr Carleson då icke gjort något inlägg i debatten.

Herr Carleson: Herr talman! Statsrådet framhöll, att jag gjort mig skyldig till en inkonsekvens, när jag ej yrkade avslag på Kungl. Maj:ts proposition angående själva understödet, men dock ansåg mig böra reagera mot villkoret för understödet eller ett statligt fastställande av arbetslönerna.

Jag har, som kammaren känner, över huvud ej varit med om, att detta understöd lämnades, och då jag ej går emot det nu beror detta på att det understödet lämnats under flera år på samma sätt, och att man efter min åsikt icke kan för näringsens egen skull utan övergång bryta en sådan ordning, vilken med statens hjälp som sagt tillämpats under lång tid och varpå näringen bygger. Men jag sätter i fråga, om verkligen statsrådet har rätt att säga, att konsekvensen av stöd till en näringsgren drar med sig, att staten skall fastställa arbetslönerna. Jag frågar då, varför ej regeringen har kommit med liknande förslag, när det gällt andra näringar. Regeringen har gått in för stöd åt jordbruket beträffande spannmål, mjölk och annat och likaså stöd på andra områden, men jag har icke hört, att den meningen uttalats, att regeringen skulle, när den gått in för att stödja näringar eller företag, fastställa lönerna. Rege-

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

ringen kanske svarar att detta underlåtit på grund av praktiska skäl. Men är det praktiska hinder i många fall, så är det långt ifrån beträffande alla.

I förevarande och liknande fall blir det politisk lönerreglering. Det är regeringen, som fastställer arbetslönerna, visserligen efter riksdagens medverkan, men i helt annan ordning än den, som garanterar ett fullt tillvaratagande av de olika ekonomiska förhållandena.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag trodde, att man skulle kunna slippa en lång debatt i denna fråga. Men jag har misstagit mig som så många gånger förr, och då får jag komma tillbaka och säga några ord till mina vänner kommunister av olika raser. Herr Kilbom, herr Hagberg och herr Ström ha åberopat sig på socialdemokraternas ståndpunkt från några år tillbaka, och det göra de alltid. Kammarens ledamöter skola aldrig tvivla på, att i en debatt här i kammaren i olika ekonomiska eller sociala frågor komma alltid kommunisterna att åberopa den ståndpunkt, som socialdemokraterna intogo för 3, 4, 5 år sedan eller för 22 år sedan, som i dag herr Kilbom gjorde. Det är ett utmärkt bevis för, att de alltid äro Traskapatrullo, några år efter sin tid men aldrig i nivå med förhållandena.

Sockerfrågan är något, som man absolut måste se mot bakgrunden av nuvarande priser på världsmarknaden. Redan 1930 och 1931 voro dessa priser i ett sådant läge, att det krävdes ett ingripande. Om icke hela den socialdemokratiska riksdagsgruppen då gick in för subvention för sockernäringen, var det dock en del medlemmar av gruppen — jag var en bland dem — som gingo in för subventionslinjen. Så mycket mer har man haft anledning att göra det 1932 och 1933, när världsmarknadspriset var för krossmelis nere i 13 å 14 öre per kilogram.

Man skall ej glömma, att detta bl. a. är ett arbetarintresse och ett säkerhetsintresse. Om vi ha betor på 50,000 hektar och betskötseln kostar 230 kronor per hektar, blir det alltså 11,500,000 kronor i arbetslöner. Ha vi betor på 40,000 hektar, blir det 9,200,000 kronor i arbetslöner. Och vad är det för folk, som uppbär dessa arbetslöner? Jo, kvinnlig arbetskraft och ungdomar, som resa till betfälten och förvärva sig en kontant inkomst, som sedan kommer familjerna i de kargare trakterna i norra Skåne och Småland till godo. Man skall därför ej bortse från denna fråga ur arbetslöshetssynpunkt. Och ur säkerhetssynpunkt ligger det så till, att vi icke, när vi lägga oss i kväll, veta, om vi i morgon vakna vid ett brinnande världskrig och avstängning av tillförsel till vårt land. Och sockerproduktionen är så viktig ur folkhushållets synpunkt, att man ej utan vidare kan säga, att här skall världsmarknadskonkurrensen råda och intet annat, ty det skulle innebära, att den inhemska sockerproduktionen bleve fullständigt lamslagen med alla de konsekvenser, som därav skulle följa för betodlarna, betarbetarna och folkhushållet i dess helhet. Före kriget kostade socker 67 öre per kilogram i minut. I dag kostar det 47 eller kanske rent av 45 öre i minut, alltså 20 eller 22 öre mindre än före kriget, trots reglering, trots den fördryring, som skett genom regleringen. Under sådana förhållanden måste jag säga, att vi kunna ej, som saken ligger till, låta den ohejdade fria konkurrensen göra sig gällande. Det skulle innebära, att man sloge sönder denna näring och en hel rad andra näringar också. Vi äro därför tvungna, om vi vilja tänka på att bibehålla den levnadstandard vi ha, att gå in för en fortsatt reglering på detta område. Jag kan ej begripa, hur man från kommunistisk sida kan föra en sådan politik som man gör här. Den politiken är lättfärdig och osaklig i högsta grad.

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

Herr **Herou:** Herr talman! Jag skulle vilja komma med några repliker med anledning av de anföranden som hållits och de invändningar som gjorts mot den linje, som ändå en gång var majoritetens i denna kammare. Jag står ännu kvar på denna ståndpunkt. Herr Lövgren i Nyborg anklagar oppositionen här i dag för att ej ha förståelse för tidens krav. Den är gammalmodig och följer icke med sin tid. Jag kunde ej undgå att göra den reflexionen: Tänk om den frisinnaade regeringen, som inledde denna nya näringspolitik i landet, mötts av så stor förståelse, som herr Lövgren vill att den nuvarande skall mötas av! Då hade mycket trycksvärta och munläder från socialdemokraternas sida kunnat besparas mot dem, som inledde den nya politik, för vilken de nu så varmt slåss. Herr Lövgren säger, att vi i dag anför, vad de för 3 år sedan sade. Han nämnde icke mig, och jag är tacksam därför, ty jag försökte använda samma argument, som jag kunnat anför under dessa år i sockerdebatterna, och som herr Lövgren tidigare själv använt. Men är det så, att det är gammalmodigt att taga fram dessa argument, därför att till äventyrs socialdemokraterna hade dem för 3 år sedan, så må jag säga, att herr Lövgren är en smula efterbliven. Han använder i dag samma argument, som bondeförbundet och högern använde för 3 år sedan. Herr Ström i Göteborg har upprepat herr Engbergs ord om vad socialdemokraternas uppfattning var vid den tiden.

När jag nu ser att jordbruksministern kommit in igen, måste jag, trots att han kanske tycker, att han höll ett dräpande tal, säga, att jag vidhåller mitt avslagsyrkande trots det talet. Jag vill fästa uppmärksamheten vid, huru som han sade, att han kunde förstå dem, som gingo på avslag totalt, men att han ej kunde följa dem, som bara gingo på avslag beträffande arbetslönerna. Men nog märkte kammaren, att jordbruksministern var påfallande mycket vänligare mot herr Lithander än mot dem, vilka liksom jag efter gammal god sed på vänsterhåll vågat yrka avslag på ett sådant förslag. Och jag må säga, att en del av hans argumentation var av den valör att den är bra litet användbar mot mig och mitt parti, vilket har rätt att ha en egen mening, även om jag förstår att sådant kan bita på oppositionen inom hans eget parti. Jag vidhåller nämligen, att ute i landet är förvåningen stor över att efter valsegern se denna näringspolitik tillämpad av dem, som under valrörelsen ständigt uttalat en annan mening. Det kommer man ej ifrån genom att tala om, att förvåningen är stor över mitt tal här. Det är möjligt, att man i riksdagen är förvånad över, att någon kan stå kvar på den gamla ståndpunkten, sedan ett så stort parti som herr Skölds lämnat den. Men ute i landet tror jag ej, att denna diskussionsmetod skulle göra sig vidare gällande.

Jag anförde tre skäl, varför jag stod kvar på avslagsståndpunkten. Det första var, att det är de fattiga konsumenterna som drabbas. Det andra var, att bolagen kunna betala. Det tredje var, att betskörden är värd 20—30 miljoner om året, och att konsumenterna belastas med 26—30 miljoner. Icke mot något av dessa skäl har man anført något vägande argument. Men när herr statsrådet sedan började en polemik mot en sats, som jag läste upp ur hans egen proposition, då steg min förvåning. Jag kom underfund med vart han ville komma, när han tillade »inom landet». Jag har ej talat om, att konsumtionen *inom landet* minskats. Jag har ej material för att bedöma det. Men jag har åberopat jordbruksministerns material, som visar, att när man med konstlade medel höjer produktionen, sker detta i en tid av minskad konsumtion på grund av arbetslöshet. Det är ur den omständigheten jag utläste, att denna politik kommer att bygga på gungande grund. Det må sedan förhålla sig med minimipriset så, att världsmarknadspriset står för ögonblicket över detsamma. Det kan man ej bestämt yttra sig om för den tid som kommer.

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

Det kan bli mer, och det kan bli mindre. Det var en gång, som riksdagen anslög ett belopp på 3,800,000 kronor, när betodlarna kvitterade ut 7,900,000 kronor. När vi fattade beslut i denna fråga i fjol, trodde man, att det skulle höja genomsnittet med 1 öre. Det blev $\frac{1}{4}$ öre. Men ej kan jordbruksministern eller någon annan ge garanti för, att det ej kommer att uttagas något genom detta minimipris.

Jag skulle kunna fortsätta. Det finnes många argument ännu, men jag anser det ej nödigt på grund av vad som passerat. Jag skall bara tillägga det gamla argumentet om arbetstillfällena. Det har gått igenom i sockerdebatterna här i riksdagen från höger- och bondeförbundshåll. När riksdagen 1926 gick emot ytterligare understöd, inskränktes betodlingen till ett minimum. Men det blev ej den fruktansvärda arbetslöshet, som man då utmålade. När herr Lövgren säger, att det ej är riktigt att nu utlämna detta område, denna näring, åt den fria konkurrensen, tycker jag, att det är ett märkvärdigt yttrande av en så pass sakkunnig ledamot av bevillningsutskottet som herr Lövgren i Nyborg. Han har vetskap om 10-örestullen. Så länge vi ha denna tull, kan man ej säga, att världsmarknadspriset kan göra sig gällande.

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Jag skall bara be att få lämna några repliker med anledning av herr Lövgrens anförande. Han sade, att undertecknad skulle ha påmint om socialdemokraternas tidigare uttalanden. Det gjorde jag ej. Jag gjorde det ej därför, att jag ansåg oriktigt att påminna därom. Men jag ansåg, att då herr Sköld i fjol avlade syndabekännelse och sade, att han blivit omvänd, behövde man nu ej upprepa dessa saker.

Det var emellertid ej därför jag begärde ordet, utan på grund av ett annat mycket intressantare uttalande av herr Lövgren. Han sade, att när socialdemokraterna nu gingo in för att åstadkomma en större sockerbetsodling, är det därför, att de vilja förbereda sig för en krigssituation. Det var ett intressant uttalande, och jag ansåg, att jag skulle passa på att till riksdagens protokoll få antecknat, att socialdemokraternas motivering för understöd åt sockerbetodlingen bland annat innebär att förbereda eller förstärka Sveriges ställning i ett kommande krig. Det kan kanske anföras, att om Sverige är neutralt i ett kommande krig, kan det dock bli avstängt från sockertillförsel. Jag vill säga, att från socialdemokratisk ståndpunkt borde detta ej vara ett argument för sådana här åtgärder, därför att det väsentliga i frågan är ej, om man upprätthåller odlingen av sockerbetor i landet, utan varifrån man tar de medel, som behövas för att upprätthålla denna odling. Och ett parti, som skriver frihandeln på sin fana och vill gå in för en progressiv beskattning, som drabbar de förmögna och besparar de små från skatter, och som vänder sig mot indirekt beskattning, ett sådant parti borde ej kunna motivera sådana här åtgärder, som herr Lövgren gjorde. Herr Lövgren säger, att det är omöjligt att under nuvarande förhållanden upprätthålla fri konkurrens på ifrågavarande område. Jag skall komma ihåg, vad herr Lövgren sagt, när han kommer till arbetarmöten, han som brukat uttala sig som frihandelns speciella apostel, åtminstone tidigare.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag begärde närmast ordet, när herr Carleson på Stockholmsbänken vidhöll, att vi icke voro bundna av de uttalanden, som riksdagen gjorde i fjol i denna sak, när riksdagens båda kamrar anslöt sig till vad departementschefen uttalat i propositionen den gången. Jag tror, att det skall vara mycket svårt att få allt för många med på denna herr Carlesons ståndpunkt, ty förutsättningen för, att man skulle behålla samma formulering som i fjol, var ju den, att de, som fingo statshjälpen, verkligen

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)
respekterade det uttalande, som riksdagen gjort. Då så i många fall ej skett, är det endast en naturlig konsekvens, ett fullföljande av den ståndpunkt riksdagen intog i fjol, ett hävdande av detta uttalande, som har lett fram till det resultat, som nu föreligger här i år.

Jag tror också, att det skall vara synnerligen svårt att få någon att dela den uppfattningen, att ett godtagande av denna princip just på här ifrågasvarande område måste, som någon har sagt, även medföra ett genomförande av minimilöner i de industrier, som man hjälper med tullförhöjning. Det är väl ändå så på här ifrågasvarande område, att vi ha att göra med ett rätt så monopolartat förhållande, och att det därför är möjligt att kräva respekt på ett sätt, som annars ej är möjligt, för det uttalande, som riksdagen här gjort. Jag tror således ej, att herr Carleson behöver hysa alltför stor fruktan för de konsekvenser, som skola följa av ett godtagande av den kungl. propositionen på denna punkt.

När jag, herr talman, har ordet, skulle jag vilja säga ett ord även till herr Kilbom. Han slöt sitt anförande med att säga, att den hjälp, som här är lovad till betarbetarna, är en gest, som kan användas i agitationen, men ingenting annat, endast ett par ord i motiveringen till propositionen. Ja, herr Kilbom, det skedde jämnt för ett år sedan, men det läget är icke rådande i dag. Om herr Kilbom använt det argumentet, att det var blott ett par ord i propositionens motivering, som det i fjol gällde, hade det varit riktigt. I år gäller det icke ett par ord utan det gäller ett underskrivande av en garantiförbindelse, och det är ju ändå något mera.

Till herr Herou här bakom mig skulle jag vilja säga, att jag icke framställer några anmärkningar mot hans skryt här med »egna argument», men vi erinra oss från i fjol, att hela hans argumentation till $\frac{9}{10}$ bestod i ett uppläsande av herr Engbergs anförande från året förut.

För övrigt synes det mig, att om det vore någon verklig mening med det motstånd, som man här rest, och om man handlat konsekvent, skulle man väckt motion och yrkat avslag, vilket man emellertid icke gjort, och man har icke heller yrkat hävande av 10-örestullen. Således allt det, som skulle skapat en principiell grund för behandling av här föreliggande spörsmål, har herr Herou underlåtit.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr Carleson: Herr talman! Till en början vill jag rätta en uppgift, som herr Olsson i Gävle här lämnat, då han sade, att jag skulle förklarat, att riksdagen icke på något sätt vore bunden av de uttalanden, som gjorts förra året i arbetarnas lönefråga. Härom yttrade jag icke ett ord.

Vad därefter angår herr statsrådets förklaring, att konsekvensen av ett riksdagens stöd åt en näring av ifrågasvarande beskaffenhet borde fordra, att man även tänkte på arbetarna, och reglerade lönerna i mån av behov, så framhöll jag i mina invändningar bland annat, att detta kunde leda till en politisk löne-reglering. Jag medger, att jag i mitt anförande gått för långt, när det gällde förevarande löne-reglering, ty den vidtogs, efter vad handlingarna utvisa, i samråd med vederbörande parter, men jag fasthåller vid att om en praxis i en sådan riktning skulle inaugureras skulle man komma in på en dylik politisk löne-reglering.

Vad jag, herr talman, ville sluta mitt förra yttrande med men uteglömde var, att herr statsrådets förklaring borde giva alla dem, som reagerade mot tanken, att man inom riksdagen fastställde löner vid sockerbetsodlingen, en tankeställare. Herr statsrådet sade nämligen, att konsekvensen fordrar i ett fall som detta, att statsmakterna skulle reglera lönerna för arbetarna i mån av

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)
behov. Ja, här se herrarna, huru de problem te sig, som herrarna komma att ställas inför i framtiden, ifall den nuvarande regeringen fullföljer den ståndpunkt, som statsrådet angivit.

Herr Ström: Herr talman! Herr Lövgren i Nyborg sade, att när man åberopar tidigare uttalanden av socialdemokraterna och stöder sig på dessa, vittnar detta om att man icke följt med sin tid. Har herr Lövgren i Nyborg tänkt på konsekvenserna av ett sådant uttalande? Jag har här i min hand ett flygblad, som under valrörelsen spreds från det socialdemokratiska partiet och som heter: »Husmödrarna och tullpolitiken», där det uttalas om den sak, som vi nu diskutera, följande: »Efter införande av monopol för sockertrusten vid årets riksdag, vilket de borgerliga partierna genomdrevo, tillkomma ytterligare några miljoner kronor denna näring, vilka skola uttagas av husmödrarna från hushållskassorna.» Skall man tolka herr Lövgrens uttalande riktigt, är det alltså de borgerliga partierna, som fullt äro med sin tid, och därefter komma socialdemokrater, sedan de socialdemokratiska oppositionsmännen och slutligen kommunisterna. Herr Lövgren vill väl ändå icke påstå, att det är på det sättet enligt detta flygblad att det var de borgerliga partierna, som genomdrevo detta förslag, och som alltså insett det riktiga redan år 1932, under det att herr Lövgren kom ett och ett halvt år efter. Jag förstår, att herr Lövgren icke vill draga den konsekvensen av det uttalandet, som jag här gjort, men det är en naturlig konsekvens därav.

Herr Lövgren i Nyborg talade vidare om att priset på råsocker sjunkit ifrån 67 öre före kriget och till 45 öre. Ja, det har det naturligtvis gjort, men detta beror på att det skett en revolution inom denna näringsgren. Man har förbättrat sockerrörsarten, och man har lagt sig vinn om en förädling av sockerrören på ett sådant sätt, att de ge mera och ha större sockerhalt, vilket givetvis medför, att man fått ett billigare pris. Men huru många andra produkter är det icke, som genom den tekniska utvecklingen i denna tid sjunkit i pris, men ändå vill man vidtaga åtgärder för att uppehålla de priser, som vi tidigare haft, när en teknisk revolution just åstadkommit denna prissänkning. Detta är, tycker jag, ett mycket billigt argument.

Till slut vill jag säga till herr Lövgren, att, när han här talat om en mycket lättfärdig och osaklig propaganda, finns det anledning att fråga, vari denna lättfärdiga och osakliga propaganda består. Kan han icke visa detta, är det sannerligen icke någon större anledning för andra kammaren att här taga befattning med uttalanden av sådan karaktär. Kan man icke försvara sin ståndpunkt med något bättre än att påstå, att så är förhållandet, då tycker jag, att detta vittnar om att man är ute på hal is, och att man icke har några sakliga skäl till sitt förfogande att hålla sig till.

Herr Herou: Herr talman! Jag kan medge, att min granne på Gävleborgsbänken, herr Olsson, berörde en sak, som icke är utan betydelse, när han påvisade att det blivit så mycket bråk om det lilla skyddet i form av minimipris, medan man ej krävde tullsatsens slopande. Vi få väl taga under allvarligt övervägande, huruvida vi i den fortsatta kampanjen skola komma att taga ett steg längre åt vänster och föreslå en gradvis sänkning av tulltaxan på detta område. Men jag har så många gånger framhållit, att vi icke i princip äro »frihandlare», en socialist kan icke vara det, och därför ha vi icke ansett det vara vår uppgift att rasera hela den tulltaxa, som fanns redan före den tid, vi började vår verksamhet här i riksdagen. Vi anse, att man mycket väl kan stå kvar på den ståndpunkten, hitintills men icke längre, och att en sådan ståndpunkt trots allt kan vara mycket försvarbar och riktig.

Ang. åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande. (Forts.)

Vad sedan beträffar det förhållandet, att det icke väckts någon motion ifrån oppositionshåll, får den anmärkningen gälla för vad den kan. Det är förstås icke något tvivel om att i bevillningsutskottet resultatet skulle ha blivit precis detsamma, och jag tycker, att man då skulle kunna vara tack-sam för att vi besparat statsverket tryckningskostnaderna för en motion, så-vida man icke vill göra gällande, att resultatet blivit ett annat. Jag menar, att skulle någon vilseletts av det förhållandet och trott, att vi ändrat stånd-punkt och att man skulle slippa en debatt i dag, är det klart att en motion då hellre hade väckts, men rent praktiskt sett går det lika bra att ställa av-slagsyrkande nu.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till berörda hemställan med den ändring, som föreslagits i den av herr Lithander m. fl. väckta motionen II: 531 samt 3:o) avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Kilbom begärde emel-lertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Även beträffan-de kontrapositionen äskade likväl herr Kilbom votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsut-skottets betänkande nr 4 antager utskottets hemställan med den ändring, som föreslagits i den av herr Lithander m. fl. väckta motionen II: 531, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammarerna till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts propo-sition i ämnet.

Sedan kammarernas ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspro-positionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan propositionen för huvudvoteringen, som efter given var-sel nu upplästes och godkändes, erhöll följande lydelse:

Den, som vill, att kammarerna bifaller bevillningsutskottets hemställan i ut-skottets förevarande betänkande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammarerna avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Efter det kammarernas ledamöter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med till-lämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen.

Kammarerna hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogos vart efter annat:

jordbruksutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av införseln av ägg jämte i ämnet väckta motioner; samt

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 6 mom. 10 och § 26 riksdagsordningen; och

nr 2, i anledning av väckt motion om ett utrikesutskott.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget konstitutionsutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i gällande grundlagsbestämmelser angående den tid, för vilken allmänna val till andra kammaren bliva gällande.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 157, hade herr *Anderson* i Norrköping m. fl. föreslagit,

1) att riksdagen såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling ville antaga följande

Om ändringar i gällande grundlagsbestämmelser ang. den tid, för vilken allmänna val till andra kammaren bliva gällande.

Förslag

till

ändrad lydelse av § 17 i riksdagsordningen.

§ 17.

1. Val till — — — — vallagen sägs.
 2. Förordnar Konungen om nya val, skola dessa ofördröjligen förrättas och gälla, vid förordnande under något av en lagtima riksdags tre första år, för den tid, som återstår av fyraårsperioden, och vid förordnande under det fjärde året, intill nästkommande fyraårsperiods slut.
 3. Avgår riksdagsman — — — — återstående tiden.
- 2) samt att riksdagen jämväl måtte besluta antaga som vilande sådana ändringar av regeringsformen och riksdagsordningen, att till urtima riksmöte den höst, under vilken ordinarie val till andra kammaren ägt rum, den nyvalda och icke den dittills sittande riksdagen inkallades.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservation utan angivet yrkande anmälts av herr *Vougt*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Fast*: Herr talman! Jag har begärt ordet för att först tillkännage, att, därest jag varit närvarande vid det sammanträde, då detta utlåtande justerades, skulle jag låtit vid detsamma anteckna en blank reservation. Det förhåller sig nämligen på det sättet, att skillnaden mellan min och herr *Vougt*s uppfattning, å ena, samt utskottets i övrigt, å andra sidan, är den, att medan utskottet icke vill saken och argumenterar ut från sina utgångspunkter, hysa vi båda sympatier för de tankar, som ligga bakom den förevarande motionen. Denna motion är ingenting annat än ett led i de problem, som 1930 års riks-

Om ändringar i gällande grundlagsbestämmelser ang. den tid, för vilken allmänna val till andra kammaren bliva gällande. (Forts.)

dag upprullade genom en socialdemokratisk motion, undertecknad av herrar Möller, Sandler och Schlyter m. fl. i första kammaren, vari man syftade till att vinna en på folkets och representationens grund starkare regeringsmakt än den, som de nuvarande yttre formerna medge. Jag skall gärna erkänna, att den författningskommitté, som suttit och sysslat med dessa spörsmål, har icke kommit fram med några revolutionerande förslag, men då det gäller en sådan detaljfråga, som det här är fråga om, kan det icke hindra mig från att tillkännage mina sympatier för de tankar, som ligga bakom motionen. Vi komma icke ifrån detta problem, även om vi försöka göra det. Det är min bestämda uppfattning, att motionen i det avseendet syftar till ett stärkande av regeringsmakten på ett lämpligt sätt.

Vad som emellertid gjort, att jag icke i utskottet yrkade bifall till motionen, har varit den omständigheten, att man i motionen tagit upp ett så litet begränsat avsnitt av detta stora problem, och man har ifråga om den detalj, man varit inne på, nämligen rörliga perioder, uteslutande riktat uppmärksamheten på den sista riksdagen i en period och således velat skapa möjlighet till en sådan rörlighet endast för den sista riksdagen i en period. Nu är det min bestämda uppfattning, att om man skall gå till en saklig prövning av detta stora problem, får man icke göra en sådan begränsning, som motionären gjort, ty då vinner man enligt mitt förmenande alldeles för litet. Det är för övrigt på det sättet, att man måste rulla upp hela detta problem, när man skall gå till den undersökning, som måste föregå en grundlagsändring — man kan icke utan vidare gå med på ett bifall till en enskild motionärs framställning om en ändring i grundlagarna, utan denna måste föregås av en mera ingående prövning av problemet — utan när man skall göra en sådan prövning, måste man undersöka, huruvida man med ett bifall till motionen även i den vidare utsträckning, som jag åsyftar, verkligen har möjlighet att kunna utnyttja upplösningsförfarandet och därigenom sätta det nödiga instrumentet i regeringens händer. Det råder på den punkten mycket delade meningar om huruvida man genom en sådan förändring, som skett genom omläggningen av budgetåret — jag skall icke närmare gå in på den saken — icke kan hysa mycket starka tvivel, om man praktiskt sett kan utnyttja ett upplösningsförfarande av riksdagen. Det är därför självklart, menar jag, att vid en sådan undersökning man även måste taga upp denna del av problemet.

Anledningen till att jag icke kunnat gå direkt med på ett bifall till motionen är således den begränsning, som motionen innebär, och att man gått direkt på en grundlagsändring utan den föregående vidlyftiga prövning av samtliga dessa problem, som jag anser böra föregå ett ställningstagande i saken från den svenska riksdagens sida.

Jag har emellertid, herr talman, utan att närmare ingå på utskottets motivering velat tillkännage min ståndpunkt till det upprullade problemet. Jag vill ju säga, att det kunde finnas åtskilligt att anföra gentemot utskottets motivering, men det finns icke någon anledning i sakens nuvarande läge att göra det. Man har icke velat saken, och från den utgångspunkten har man skaffat sig en lämplig motivering. Jag tänker härvid särskilt på vad utskottet sagt om att en enda fråga lätt skulle kunna bli överskuggande för en hel period i stället för att under nuvarande förhållanden det mera är den allmänna politiken. Vill man icke lösa frågan, kan det ju passa som motivering, men jag tror, att detta argument är felaktigt, ty det blir nog icke som regel en enda fråga, som blir avgörande vid ett sådant val, utan den allmänna politiken kommer nog också att spela in.

I sakens nuvarande läge har jag, herr talman, intet annat yrkande att göra

Om ändringar i gällande grundlagsbestämmelser ang. den tid, för vilken allmänna val till andra kammaren bliva gällande. (Forts.)

än om bifall till utskottets hemställan, men jag har ansett mig skyldig tillkännage mina sympatier för den fråga, som här blivit upprullad.

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Motionärerna äro givetvis den föregående ärade talaren mycket tacksamma för den sympatityttring, som han givit uttryck åt för motionens syfte. Jag tror, att den sympatityttringen, i den mån den delas av ett större antal av kammarens och riksdagens ledamöter, är mera värd än ett direkt bifall till motionen sådan den föreligger, därför att den berör ju, såsom också herr Fast påpekade, endast en detalj, som kan synas ganska oväsentlig, i det större sammanhang, som gäller frågan om åtgärder till regeringsmaktens stärkande och att åstadkomma en bättre kontakt mellan riksdagen och folket.

När motionärerna bestämde sig för att i år endast gå fram med denna detalj och icke förordade ett bifall till förslaget om rörliga valperioder utan någon som helst inskränkning, så berodde detta givetvis därpå, att man tagit en viss hänsyn till det skäl mot rörliga valperioder i allmänhet, som anfördes av 1930 års konstitutionsutskott och som delades av 1930 års riksdag. Särskilt ha motionärerna tagit hänsyn till det skäl, som givetvis för riksdagens ledamöter väger ganska tungt, nämligen att det är värdefullt att icke bryta den ordning med valfria år, som man nu kommit in uti. Å andra sidan kan man dock icke utan vidare böja sig för ett sådant skäl. Det skulle ju kunna betecknas såsom ett bekvämlighetsskäl, som icke får ha någon större betydelse, åtminstone icke för en regering, som ställts inför frågan att genom en upplösning kunna skaffa sig en starkare ställning gentemot riksdagen eller en starkare auktoritet i en viss fråga.

Jag kan icke undgå att med ett par ord beröra konstitutionsutskottets motivering, ehuru jag i stort sett kan instämma i den kritik, som herr Fast i största korthet redan anført. Jag måste liksom han särskilt fästa mig vid vad utskottet skriver om att betänkligheterna mot en upplösning under sista året av en valperiod äga särskild giltighet därför, att partistriderna vid nya val efter upplösning i regel koncentreras kring viss eller vissa speciella frågor, och att därför dessa val icke med säkerhet giva så allsidiga uttryck för den allmänna opinionen som i ordinarie ordning företagna val. För min del kan jag icke dela denna uppfattning. Jag tror den är oriktig. Det är säkerligen så, att ett upplösningsval aldrig kommer att koncentrera sig kring en viss bestämd politisk sakfråga. Ett upplösningsval blir snarare en opinionsyttring rörande vissa politiska huvudprinciper eller för eller emot ett visst politiskt system. Den saken är alldeles självklar. Under sådana förhållanden kan jag icke förstå annat än att ett upplösningsval, som sker under sista året av en valperiod, helt och fullt fyller den uppgift, som det ordinarie valet skulle få.

Jag ber herrarna göra det tankeexperimentet, att vi ha ett upplösningsval under de första månaderna av det sista året i en valperiod, ett upplösningsval, som förrättas under starkt politiskt intresse och som ger ett mycket klart och tydligt utslag i viss riktning. Sedan kommer det ett ordinarie val på hösten. Med största sannolikhet kommer det sistnämnda att förrättas i trötthetens tecken, och det blir alldeles säkert ett mycket dåligt korrektiv på det val, som ägt rum i början av samma år. Det förra valet blir säkerligen ett mycket bättre och trognare utslag för folkopinionen än det senare valet. Varför kan då icke det första valet få gälla såsom det för den följande valperioden bestämmande valet?

Den invändning, som gjorts med hänsyn till budgetåret, tycker jag också är

Om ändringar i gällande grundlagsbestämmelser ang. den tid, för vilken allmänna val till andra kammaren bliva gällande. (Forts.)

utomordentligt svag, men jag erkänner, att på den punkten kan man möjligen behöva göra en närmare undersökning. Frågan om i vad mån invändningarna mot upplösning äga kraft med hänsyn till det nuvarande budgetåret diskuteras ju rätt mycket i våras, och jag tror icke, att man på något håll kom till någon verklig klarhet rörande den saken, jag menar klarhet rörande vilket hinder, som med den nuvarande anordningen av budgetåret kunde finnas mot en upplösning. Det skulle helt säkert ha varit värdefullt, om konstitutionsutskottet velat ägna den saken något större uppmärksamhet.

Framför allt vänder jag mig emellertid mot konstitutionsutskottets principiella inställning mot själva upplösningssinstrumentet, icke därför att jag menar, att detta är ett instrument, som man skall tillgripa i tid och otid — tvärtom är det helt säkert en säkerhetsventil, som endast i yttersta nödfall bör tillgripas — men man får dock icke väja för denna sak på det sätt, som man nu så ofta gör i riksdagen. Man får icke betrakta det såsom något så extraordinärt att tillgripa detta upplösningssinstrument, vilket av många kretsar betraktas hart när såsom ett hot och våld mot själva folkrepresentationen. Man bör åtminstone icke försvåra användningen av det. För vår del ha vi genom vår motion velat underlätta tillämpningen av upplösningssinstrumentet. Konstitutionsutskottet vill icke vara med om det och anför i stället en hel del betänkligheter mot själva instrumentet.

För min del betraktar jag denna sak framför allt som en garanti mot riksdagens byråkratisering och isolering, och jag betraktar det vidare såsom ett nödvändigt medel i regeringens hand för att kunna hävda sin vilja och för att kunna bryta en parlamentarisk majoritet, som man misstänker icke motsvaras av en folkmajoritet. Det är mycket erkännansvärt, att konstitutionsutskottet nu, liksom så många gånger tillförne, vill slå vakt om författningens bokstav, men jag tror, att det är viktigare, att konstitutionsutskottet och riksdagen se till innehållet, se till att det är friskt och levande. Det farligaste, som kan hända en folkrepresentation, är, att den blir isolerad från folket, att den förlorar kontakten med folkmeningen. Faran av det politiska livets mekanisering är i vårt land icke något tomt ord utan en mycket allvarlig verklighet. Det finns en viss tendens, som man kan lägga märke till, att ruta in det politiska livet i en viss karta, vilket försvagar ansvars känslan och ute hos folket försvagar känslan av att stå i levande kontakt med folkrepresentationen. Det är beklagligt, att man icke inom riksdagen har velat ägna dessa synpunkter större uppmärksamhet. Det finns dock just i nuvarande läge åtskilligt, som talar för att dessa synpunkter äro värda en betydlig större uppmärksamhet än vad man i allmänhet vill ägna dem inom riksdagen.

Med dessa erinringar, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Nylander, Björck* i Kristianstad, *Leffler* och *Persson* i Fritorp.

Herr **Andersson** i Igelboda: Herr talman! Jag finner icke anledning att upptaga någon större debatt i den föreliggande frågan. Konstitutionsutskottet har ju praktiskt taget varit enhälligt därom, att det icke är lämpligt att bifalla motionen, och jag är tämligen övertygad om att icke heller denna kammare skall finna anledning att bifalla densamma. Konstitutionsutskottet har ju anfört de skäl, varpå utskottet stöder sitt avslagsyrkande, och jag kan ju nöja mig med att hänvisa till betänkandet. Jag vill emellertid tillägga och ytterligare understryka, att då det här gäller frågan om en upplösning under sista året av en valperiod och förrättandet av nyval på grund av denna

Om ändringar i gällande grundlagsbestämmelser ang. den tid, för vilken allmänna val till andra kammaren bliva gällande. (Forts.)

upplösning, så är det nog icke alldeles säkert, att genom ett sådant extra val folkviljan i alla de frågor, som riksdagen har att behandla, kommer till verkligt uttryck. När extra val skall förrättas efter upplösning av andra kammaren, blir det nog oftast så, att det blir en speciell fråga, som hela valet kommer att röra sig om. Det blir på det sättet, kan man säga, mera en folkomröstning i denna speciella fråga, och det är ju icke alls säkert, att ett dylikt val ger en trogen bild av folkets uppfattning i alla de övriga frågor, som riksdagen har att behandla. Man har ju försökt att i riksdagen få en så trogen spegelbild som möjligt av folkviljan icke blott i enstaka frågor utan i alla de frågor, i varje fall alla de större, som riksdagen har att behandla, men jag tror icke man når detta genom en anordning sådan som den motionärerna ha föreslagit. Härtill komma ju sedan vissa praktiska skäl, som tala emot ett bifall till motionen och som jag icke här skall gå närmare in på.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Härpå föredrogos vart efter annat

bankoutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion om pension åt förre stenografen hos riksdagens första kammare A. W. Fredén;

nr 8, i anledning av väckt motion om gratifikation åt vaktmästaren hos statsrevisionen E. A. S. Anderssons änka; och

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Vidare förekom till behandling andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående inrättande av en ekonomisk samhällsnämnd med uppgift att följa näringslivets marknads- och löneläge m. m.

Ang. inrättande av en ekonomisk samhällsnämnd.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 499, hade herr *Carlström m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om föranstaltande av utredning angående lämpligaste sättet att åstadkomma en institution — ekonomisk samhällsnämnd — med uppgift att på ett jämförande sätt följa näringslivets marknads- och löneläge och därom sprida upplysning, samt med åliggande att vid lönetvister på arbetsmarknaden söka ingripa till deras lösande genom framhållande av sådana fakta, som kunde tjäna till den för parterna och samhället bästa lösningen, och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde leda.

Ang. inrättande av en ekonomisk samhällsnämnd. (Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Malmqvist* och *Näslund*, vilka hemställt, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om föranstaltande av utredning angående lämpligaste sättet att åstadkomma en institution — ekonomisk samhällsnämnd — med uppgift att på ett jämförande sätt följa näringslivets marknads- och löneläge och därom sprida upplysning, samt med åliggande att vid lönetvister på arbetsmarknaden söka ingripa till deras lösande genom framhållande av sådana fakta, som kunde tjäna till den för parterna och samhället bästa lösningen av striderna, och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde leda.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr Näslund: Herr talman! Som kammarens ärade ledamöter finna, ha två av utskottets ledamöter, nämligen herr *Malmqvist* och undertecknad, fogat en reservation till det föreliggande utskottsutlåtandet, och med anledning därav ber jag att få taga kammarens tid i anspråk en stund för att säga några ord.

I den här till behandling föreliggande motionen ha motionärerna understrukt, att det numera torde vara allmänt erkänt, att reda och ordning i avtalsväg åstadkommits genom vederbörande organisationer, i all synnerhet på industriens och de större företagens verksamhetsområden, en uppfattning som även jag till fullo delar. Längre fram i motiveringen betona motionärerna, att det är en synnerligen ömtålig sak att på lagstiftningens väg ingripa på detta område, de påpeka, att det vid årets riksdag väckts en hel del motioner, som beröra detta område, och de ställa frågan, huruvida det icke skulle gå att komma fram till ett önskvärt resultat på en annan väg. De säga på tal härom, att »vi äro övertygade om att i den mån en verkligt vederhäftig upplysning kan meddelas om arbetsmarknadens förhållanden och det ekonomiska livets sammanhang på skilda områden och ur olika synpunkter större möjligheter till en rimlig och rättvis lösning av tvisterna skulle komma att förefinnas». På den punkten instämmer jag till fullo med motionärerna.

Utskottet hyser däremot en annan mening. Efter att ha givit sin anslutning till syftet med den föreliggande motionen säger utskottet, att det måste ställa sig skeptiskt beträffande möjligheterna att på den föreslagna vägen uppnå några resultat av större värde. Om det vore så, herr talman, att vid förhandlingar, som föras i arbetstvister, parternas ombud å ömse sidor hade fullmakt att göra upp, så skulle jag tro, att de uppgifter, som föreligga vid dylika underhandlingar, skulle vara tillräckliga, men nu är det ju ofta på det sättet, att förlikningsförslagen skickas ut till omröstning, där parternas ombud bli desavuerade, varigenom en lösning av konflikten blir omöjliggjord. Jag håller före, att dylika negativa omröstningsresultat i många fall säkerligen bero på bristande kännedom om förhållandena på näringslivets olika områden. För att man i möjligaste mån skulle kunna skaffa ett objektivt material för bedömandet av förhållandena på hithörande områden, ha nu motionärerna föreslagit inrättandet av en, som de kalla den, ekonomisk samhällsnämnd. Även om benämningen på den organisation, som motionärerna ha tänkt sig, icke är så lyckligt funnen, så håller jag före, att tanken är värd beaktande, och jag har därför anslutit mig till motionärernas yrkande.

Några av kammarens ärade ledamöter ha påpekat, att om den ifrågasatta nämnden icke, såsom föreslagits i motionens och reservationens kläm, skulle

Ang. inrättande av en ekonomisk samhällsnämnd. (Forts.)

få ett *åliggande* att biträda vid lösningen av tvister på arbetsmarknaden, utan man i stället hade nöjt sig med att tilldela nämnden en *rådgivande* karaktär, så skulle de ha kunnat rösta för reservationen. Jag vill ju säga, att jag tror icke det är riktigt att tolka vare sig motionen eller reservationen på det sättet, att vi skulle ha velat lägga in i nämndens uppgift något åliggande till tvångsförlikning, utan vi ha ansett nämndens uppgift vara att samla ett material, som skulle möjliggöra ett objektivt jämförande bedömande av hithörande spörsmål.

Nu kan det väl invändas, såsom utskottsmajoriteten påpekat, att det är andra omständigheter, som påverka parterna vid lönetvister. Det är väl sant, och det kanske många gånger är känslomoment, som spela en betydande roll. I en sådan situation är det väl icke uteslutande bristande kännedom om de ekonomiska förhållandena, som dikterar ståndpunktstagandet. Men det finns också, ärade kammarledamöter, en annan part, för vilken en dylik objektiv upplysningsverksamhet skulle vara av värde, och det är den allmänna opinionen.

Då jag i varje fall anser, att den tanke, som motionärerna här framfört, är värd beaktande, har jag tillåtit mig att till utskottets utlåtande foga en reservation, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Herr Severin: Herr talman! Att jag begärt ordet i denna debatt beror närmast därpå, att jag trott mig finna, att om riksdagen godkänner utskottets motivering, innebär detta en principiell deklaration i fråga om en nämnd av här föreslagen eller närbesläktad art.

Nu är fallet, att den sedan flera år sittande arbetslöshetsutredningen, som enligt föreläggande av regeringen skall vara färdig med sitt betänkande till hösten, kommer att framlägga ett förslag om en ungefär liknande institution. Den kallar den visserligen icke för en ekonomisk samhällsnämnd; den är överhuvud taget tveksam om vilket namn institutionen skall ha. Avsikten är dock, att den delvis skall fylla den funktion, som den av herr Carlström föreslagna nämnden är avsedd att fylla. Sådan situationen nu är, kan det ju icke föreligga något skäl för kammaren att antaga herr Carlströms motion, om man nämligen har att vänta ett förslag från en kungl. kommitté i samma riktning och måhända på grund därav också en proposition i ämnet. Jag vet icke, om regeringen kommer att framlägga en sådan proposition, men jag har anledning antaga det, då åtminstone vissa av den nuvarande regeringens ledamöter äro intresserade av saken. Men å andra sidan skulle det ju, om vi avslog herr Carlströms motion med den motiveringen, att en sådan nämnd överhuvud taget icke tjänade något till, utgöra ett visst hinder för att man obesvärat vid nästa riksdag anammade en kungl. proposition med ungefär samma förslag. Det är på denna grund, jag helst önskade, att kammaren visserligen antog utskottets yrkande att avslå herr Carlströms motion men med den motiveringen, att eftersom frågan redan befinner sig under utredning, kan kammaren icke besluta hemställa till Kungl. Maj:t om ytterligare utredning i denna sak. Emellertid vare sig kammaren nu vill antaga detta yrkande eller icke, så vill jag i alla fall ha deklarerat, att jag intager denna ståndpunkt och att om förslaget kommer tillbaka i närbesläktad form från annat håll, jag åtminstone är oförhindrad att rösta för detsamma.

Herr Carlström: Herr talman! I dessa dagar, då motioner avstyrkas mer eller mindre smärtfritt av utskotten, får man vara tacksam för den relativt välvilliga motivering, som utskottet bestått föreliggande motion.

Det är klart, att vi motionärer icke hade alltför stora förhoppningar om att

Ang. inrättande av en ekonomisk samhällsnämnd. (Forts.)

denna tanke nu skulle anammas av riksdagen. Vi trodde, att den var alltför ny. Nu hör jag till min förvåning den föregående ärade talaren påstå, att den icke är ny utan att den är föremål för en kungl. kommittés utredning och att man till och med kan vänta, att Kungl. Maj:t lägger fram förslag till nästa års riksdag. Jag måste bekänna min djupa okunnighet om att sådana planer voro å färde. I så fall är det antagligt, att vi motionärer icke kommit fram med vår motion. Utskottet har emellertid icke framfört några sådana skäl som den föregående ärade talaren.

Det är icke utan, att jag är en smula förvånad, att man efter all den diskussion, som på senare tider rört sig om arbetsmarknadsproblemet, så utan vidare från nästan alla håll inom utskottet säger, att detta är ingenting att egentligen fästa sig vid, ty det kommer icke att leda till något resultat. Ja, ärade kammarledamöter, jag har läst igenom samtliga de stora motioner, som framkommit från de skilda borgerliga partierna här i år i denna fråga, och om jag undantar de s. k. samhällsfarliga arbetsnedläggelserna, har jag icke kunnat utläsa ur någon av de framförda motionerna någon bestämd önskan om att, när det gäller arbetsmarknaden i övrigt, man skulle vilja tillgripa lagstiftningsåtgärder, d. v. s. obligatoriskt skiljedomsförfarande. Jag skall icke gå in på den frågan, men jag nödgas konstatera, att man tagit ganska lätt så att säga på detta ämne från alla håll, och det synes vara mycket tvivel underkastat, om man verkligen vill något i denna riktning.

Men vad vill man då? Jag skall be att få ställa den frågan till utskottsmajoritetens ärade ledamöter. Vad vilja herrarna göra? Jag vet, vad ni vilja göra i fråga om tredjemans rätt och andra dithörande problem. Men när det gäller att förhindra, att dessa stora ödeläggande strider på arbetsmarknaden komma till stånd eller utdragas i det oändliga, på vilket sätt vilja herrarna då, att det problemet skall angripas? Det är uppenbart, att man möjligen kan tänka att gå fram på lagstiftningens väg, även då det gäller dessa icke samhällsvådliga arbetsnedläggelser, men motionärerna ha ändå icke velat släppa tanken på att upplysning och förnuft, känsla och intresse för rättvisa och det helas väl skulle vara faktorer, som man kunde räkna med, innan man tillgriper några radikalare medel.

Man säger här i utskottsbetänkandet, att det är andra intressen, som äro mera avgörande här än att, som motionärerna syfta till, få upplysning om hur det ekonomiska läget i stort sett är i landet. Ja, det är nog andra intressen, men dessa andra intressen tror jag ytterst bottna i den tanken, att man vill ha »sin rätt», den man kan tillkämpa sig, på vilka vägar som helst hellre än att taga hänsyn till hur förhållandena i stort sett äro i landet. Jag menar, att denna kamp för *egen rätt* utan hänsyn till *andras rätt* och utan hänsynstagande till hur det bekommer landet i dess *helhet* är mycket farlig för den demokratiska samhällsordningen. Man vill icke gärna göra några jämförelser med andra, och om man kommer fram med den tanken, att det vore skäl i att se till, hur »min rätt», om den tillgodoses, verkar, och om det icke vore skäl ändå i att anpassa sig en smula till det verkliga ekonomiska läget, då mötes man ofta med den förklaringen, att det är farligt att ge avkall på vad man har. Ty, säger man, om vi sänka våra anspråk, då mista vi köpkraften, och på det sättet få vi det bara sämre allesammans. Ja, det resonemanget skulle jag kunna förstå, om det vore så, att det på arbetsmarknaden eller det ekonomiska området rådde fullständig stabilitet och jämviktsläge. Då vore det ingen anledning för någon att ge efter. Men när det är som det är, att människorna icke kunna låta bli att ställa till krig i världen och att det på grund av naturliga förhållanden, såsom missväxt o. dyl., kan ske omvälvningar på det ekonomiska området och konjunkturerna i övrigt gå

Ang. inrättande av en ekonomisk samhällsnämnd. (Forts.)

upp och ned med vissa mellanrum, då menar jag, att den uppfattningen icke kan vara riktig, att vi skola hålla på vår rätt och att det är farligt att ge med sig, när köpkraften då försvagas och detta återverkar på andra. Har man den uppfattningen, borde man vara angelägen att, så snart en konjunkturför-sämring inträder och inkomsterna sänkas för vissa grupper, med all kraft *söka hjälpa upp* dessa. Men ser jag på läget, hur det utvecklats sig under denna kris — jag behöver icke tala om jordbruket, som det så ofta talas om — så är det faktiskt så, att vissa grupper sjunkit ned alldeles oerhört från ett för-utvarande s. k. jämviktsläge men att man på den andra kanten icke bekymrar sig så mycket om att söka hjälpa dem. Man talar om att göra det, men det saknas innerst inne lust att göra det. Men jag menar, att det då vore rim-ligt att gå dessa, som sjunkit ned, till mötes genom att i någon mån anpassa sig och gå nedåt. Men det är på den punkten, som de stora arbetsstriderna i regel uppstå.

Då man nu här från utskottets sida säger, att man icke väntar sig något av en sådan här ekonomisk samhällsnämnd, då är det klart, att man icke heller väntar sig, att människorna överhuvud taget skola taga någon hänsyn till upplysning och kunskap om de ekonomiska förhållandena, och då är det hela lönlöst. Det var någon av de socialdemokratiska ledande tidningarna, som nu under byggnadskonflikten framförde den tanken, att det fanns »dolda djup», som just nu uppenbarats sig. Man kan icke ur detta uttalande ut-läsa annat, än att det syftar på att det på vissa håll fanns en fruktansvärd okunnighet om de ekonomiska förhållandena och om hur de ekonomiska la-garna verka. Jag tror ändå, att om man verkligen kunde åstadkomma, som vi här syfta till, en så långt det är möjligt objektiv upplysning om hur de skilda näringarna stå i förhållande till varandra och hur det skulle bekomma ett visst arbetsföretag eller en viss näring, om man fasthölle vid anspråk på löner, som vederbörande icke kunna gå in för eller som de tvingas gå in för, då skulle det vara lättare att komma till tals med den nu i regel oförstående parten.

Man har nu sagt från utskottets sida, att det skulle kosta ganska mycket att åstadkomma en sådan här institution. Vi ha i motionen villigt erkänt, att det kanske blir en dyrbar historia. Men, ärade kammarledamöter, vad kosta de stora arbetskonflikterna? Jag har här några siffror om vad trä-massekonflikten 1927—1928 kostade arbetarna och svenska folket. Jag kan icke kontrollera, om de äro riktiga, men det påstås, att under denna tid gick det förlorat 1,298,323 arbetsdagar. Om de taxeras till 8 kronor per arbets-dag, blir det en summa av 10,386,000 kronor. Sedan har man räknat med att landets förluster under denna konflikt sammanlagt med arbetarnas skulle gå på bortåt 37 miljoner kronor. Jag frågar, om det ändå är för dyrt att söka åstadkomma en institution, som vid tillfällen sådana som dessa kunde ingripa på ett sätt, som räddade 10-tals miljoner. Jag tror icke det.

Nu ha vi redan här i landet, säger man, en hel del institutioner, som utföra sådana beräkningar, som vi här syfta på. Vi ha också i vår motion framhållit, att såväl socialstyrelsen som kommerskollegium göra vissa utredningar och även publicera resultaten av desamma. Man menar, att man även både på ar-betsgivarsidan och på arbetarhåll sysslar med sådana saker. Men det är klart, att om arbetsgivarna å sin sida och arbetarna å sin sida samla upp och be-arbeta dessa uppgifter, då blir det ganska lätt en viss partiskhet från båda sidorna, som naturligtvis icke kan leda till samma översyn, som om det fun-nes en samhällelig institution, som finge överblicka det hela. Vi ha för övrigt redan sådana nämnder, som intressera sig för vissa gruppers löneförhållan-den och levnadsmöjligheter. Vi ha den civila förvaltningens lönenämnd, och

Ang. inrättande av en ekonomisk samhällsnämnd. (Forts.)
vi ha den lönenämnd, som berör kommunikationsverken. Vi ha socialstyrelsen, som utreder levnadskostnaderna och bearbetar uppgifter härom. Man söker alltså å ena sidan taga reda på, hur lönerna skäligen böra vara anpassade, och å andra sidan räknar man ut, hur mycket det kostar att leva och hur stora löner eller rättare sagt dyrtidstillägg man bör ge åt vissa grupper.

Men detta gör man utan att på något sätt taga hänsyn till, hur det bekommer vederbörande företag. Ty när det gäller de statliga och kommunala företagen, bekymrar man sig icke så mycket om den saken. Där har man nämligen tillfälle att taga ut av folket vad det kostar på skattevägen och klara upp saken.

Nu menar man, att det går an att hava sådana här beräkningar i fråga om statliga och kommunala grupper, men i fråga om den fria marknaden kan man icke ingripa på detta sätt. *Men det är ändå denna fria marknad, som uppehåller i stort sett landets produktiva liv.* Skulle det icke vara ett samhällsintresse att även i det här avseendet söka taga reda på, hur det gemensamma folkhushållets ekonomi ligger till och på grund därav söka peka på, hur de skilda näringsgrenarna och de skilda kategorierna böra ordna sina ekonomiska möjligheter.

Vad vi syfta till i första hand än en *upplysningsverksamhet*. Vi hava tänkt oss, att denna samhällsnämnd skulle följa marknaden kontinuerligt och med vissa mellanrum, exempelvis kvartalsvis, redogöra för läget samt sedan vid lönekonflikter stå till tjänst med de ytterligare upplysningar, som kunna vara av nöden. Jag tror, att vill man verkligen komma någon vart på detta område, utan att vilja gå ytterligare in på lagstiftningens och tvångets vägar, skulle man i alla fall kunna använda denna väg såsom den framkomligaste. Jag tror också, att den skulle kunna leda till ganska goda resultat.

Sedan vill jag för övrigt säga, att om det nu är så, att man från utskottets sida och från kammarens sida här tänker sig, att man nödgas att gå in för lagstiftning med skiljedom även vid intressetvister, då vill jag framställa den frågan, om icke en sådan här institution är alldeles nödvändig för att man just skall kunna göra detta, åstadkomma detta skiljedomsförfarande på ett objektivt sätt. Jag kan icke gärna tänka mig, att vi skulle lämna åt en viss regering eller särskild institution i landet att på en slump tillmäta löner, att höja eller sänka dem. Det måste väl givetvis också om den vägen skall tillgripas ske på ganska objektiva grunder.

Ja, herr talman, jag förstår ju, att som jag sade från början, det icke är utsikt att få kammaren med på reservanternas förslag. Men då jag ändå tror, att tanken är värd att beaktas, och då jag tror i varje fall, att den kommer igen och att den så småningom måste praktiseras, så tillåter jag mig att härmed på grund av vad jag har anfört yrka bifall till reservanternas förslag.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Lindberg i Umeå: Herr talman! Herr Carlström började sitt anförande med att ställa en fråga till utskottets ledamöter. Han frågade, vad herrarna ville göra, då det gällde att söka förhindra, att striderna på arbetsmarknaden draga ut i det oändliga. Jag föreställer mig, att kammaren skall hålla mig räkning för, att jag icke ger mig in på ett svar på herr Carlströms fråga, då det väl bör vara tillräckligt, att utskottet svarat på den fråga, som herr Carlström har uppställt i sin motion.

Herr Carlström har i sin motion framhållit, att vi sedan flera år tillbaka ha ett organ för undersökning och klarläggning av levnadskostnaderna och löne-

Ang. inrättande av en ekonomisk samhällsnämnd. (Forts.)

förhållandena, en tillgång, som de intresserade parterna icke försumma att utnyttja vid uppkommande meningsskiljaktigheter angående löner och dyrtidstillägg. Denna undersökning sträcker sig dock icke så långt, att jämförelse sker mellan de olika grupperna i folkfamiljen. Här föreligger alltså en brist, menar herr Carlström, som man måste fylla. Man måste få ett organ, som sammanställer den statistik, som redan finnes. Och nu vill herr Carlström, att man för den uppgiften, som jag anser, att t. ex. en amanuens i socialstyrelsen kan fylla, skall skapa en ekonomisk samhällsnämnd, som, enligt vad han själv meddelat i motionen, kommer att vålla staten stora kostnader. Vi hava nu inom utskottet ansett, att vi ha alldeles tillräckligt med ämbetsverk i landet, utan att man för detta speciella ändamål skulle skapa ett nytt sådant. Vi ha nämligen funnit att i socialstyrelsens instruktion ingår, att denna styrelse skall insamla och bearbeta uppgifter samt verkställa statistiska och andra utredningar rörande såväl arbetsförhållandena inom olika verksamhetsområden som övriga till styrelsens ämbetsbefattning hörande frågor. Och till de frågor, som höra till socialstyrelsens ämbetsbefattning, räknas frågor angående arbetsmarknaden, såsom arbetsmarknadens läge, arbetsförmedling, arbetslön, arbetslöshet, utländsk arbetskrafts användande inom landet, förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare, såsom arbetsavtal, kollektivavtal, arbetstvister, medling och skiljedom i arbetstvister, o. s. v.

Det är alltså på frågan, om vi för den av herr Carlström angivna uppgiften skola skapa ett nytt ämbetsverk, som utskottet haft att svara. Och utskottet har svarat, att detta icke kan vara lämpligt bland annat därför, att vi menat, att motionärerna säkerligen överskattat betydelsen av att parterna i en lönevist delgivas statistiska uppgifter utöver dem, som med nuvarande förhållanden stå till buds. Det är nog icke på grund av bristande upplysning eller bristande kännedom om läget på löne marknaden eller bristande kännedom om marknadsläget som parterna ibland ha så svårt att komma överens i arbetskonflikterna. Och herr Carlström kan vara övertygad om, att även om vi hade det ämbetsverk, som han åstundar, och detta komme med sin statistik, skulle parterna icke böja sig för denna statistik och undvika stridigheter och träffa uppgörelser i arbetskonflikterna. Orsakerna till arbetsstriderna ligga nämligen djupare än att man skulle komma till rätta med dem genom den av herr Carlström anbefallda upplysningsverksamheten. Skall ett sådant ämbetsverk, om det komme till stånd, överhuvud taget kunna lämna ett siffermaterial av verkligt värde, måste enligt utskottets uppfattning ämbetsverket också ha möjligheter att avgöra de olika ekonomiska företagens förmåga att bära större eller mindre löner men motionärerna ha icke ens ifrågasatt, att åt denna institution skulle givas en sådan befogethet.

Nu har herr Severin upplyst, att i den stora arbetslöshetsutredningen överväger man ett förslag om inrättande av någon sorts konjunkturinstitut. Jag kan omöjligen föreställa mig, att detta institut skulle ha den synnerligen begränsade uppgift, som herr Carlström vill tillägga sin ekonomiska samhällsnämnd. Jag antager, att det måste vara även andra uppgifter, som detta institut skulle ha att taga befattning med.

Ett bifall till utskottets utlåtande innebär självfallet icke något föregripande av riksdagens ställningstagande till resultatet av en utredning, som ännu icke föreligger. Jag har icke märkt, att den svenska riksdagen varit så fast i sina ståndpunkter och sina beslut, att man omöjligen kunnat ändra dem. Nu tror jag, att om man bifaller utskottets hemställan, kommer detta alls icke att innebära, att riksdagen sagt ifrån, att man överhuvud taget icke vill reflektera på det konjunkturinstitut, som arbetslöshetsutredningen enligt herr Severins upplysning ämnar föreslå.

Ang. inrättande av en ekonomisk samhällsnämnd. (Forts.)

Det är som sagt därför att utskottet menat, att inrättandet av den av herr Carlström föreslagna ekonomiska samhällsnämnden vore att skapa ett nytt ämbetsverk, krävande stora kostnader, utan att detta ämbetsverk skulle komma att fylla den uppgift, som motionärerna åsyfta, som utskottet icke kunnat biträda motionen. — Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Johanson** i Huskvarna: Herr talman! Då vi gemensamt utarbetade denna motion, hade vi icke den ringaste aning om, vad vi fingo veta här av en talare på Stockholmsbanken, att den fråga, som motionen avhandlar, redan är föremål för utredning i en kungl. kommitté. Hade vi haft en aning därom, hade vi naturligtvis icke framlagt motionen.

Då frågan ligger till på detta sätt, tillåter jag mig, trots att jag är motionär, framställa ett visst yrkande. Vill först säga det — jag hoppas, att jag icke sårar utskottets ledamöter, om jag säger det — att jag tycker, att utskottet tagit allt för lätt på denna fråga. Den berör en mycket stor och allvarlig sak, som nog tarvat litet mera ingående behandling. Emellertid ligger det nu till så, att riksdagen får senare tillfälle att taga ställning till detta spörsmål. Därför anser jag, att man kan gå med på utskottets förslag. Men med den motivering, som utskottet har för sitt avslagsyrkande, tar det dock ett så allvarligt avstånd från själva tanken, som ligger bakom denna motion, att jag, herr talman, yrkar bifall till utskottets hemställan med uteslutande av utskottets motivering.

Herr **Carlström**: Herr andre vice talman! Utskottets ärade ordförande herr Lindberg har ju satt in på den mest sårbara punkten, då han här sökt att — skrämma kanske inte är det riktiga uttrycket, men att få kammaren att avslå den här motionen. Det är ju en känd sak, att kan man komma och tala om, att här är ett ämbetsverk under uppsegling, så kan man skrämma annars kanske rätt djärva människor. Ty »ämbetsverk» är man ju rädd för.

Men sedan förenklade herr Lindberg denna historia till den grad, att han sade, att en amanuens i socialstyrelsen skulle kunna klara av den här saken. Jag menar, att är saken så enkel, herr Lindberg, att det icke går åt mera än en person att klara upp den, bör det icke förskräcka herr Lindberg, vad det kommer att kosta. Ty visserligen är det »dyrbart» att anställa en amanuens, men så farligt är det ändå icke.

Nu skulle jag vilja fråga herr Lindberg, varför man icke kan klara upp t. ex. kommunikationsverkens eller civilförvaltningens lönenämnder med en amanuens? Det borde icke vara svårare där att göra beräkningar, jämförelser och undersökningar än att göra det, när det gäller en hela landets ekonomiska nämnd.

Jag tror därför, att herr Lindbergs argumentering här är tämligen svagt motiverad.

Sedan sade herr Lindberg, att det är ingalunda bristen på ekonomisk upplysning, som gör, att arbetsstriderna uppstå eller i varje fall bliva så där långdragna. Och han trodde, att om det nu är så, att en kommitté, som sysslar med dessa problem, tänker komma fram med någonting i den stilen, måste det bliva av mycket mera omfattande karaktär. Jag har ju redan förut ställt den frågan, vad herrarna, som tänka sig, att icke det här hjälper, möjligen skola tänka sig böra tillgripas. Jag kan icke finna mer än ett steg emellan frivillighet och tvång. Och skall man tillämpa frivillighetens väg, är jag rädd för, att även vad man kan komma fram med från annat håll icke kommer att giva mera resultat än vad herr Lindberg här anser, att motionens rea-

Ang. inrättande av en ekonomisk samhällsnämnd. (Forts.)

liserande skulle giva. Jag tror emellertid, att det vore välbetänkt, om kammaren i alla fall nu icke ville lägga hinder i vägen för denna tanke, i händelse den från annat håll är på marsch. Därför ber jag att få förena mig med det yrkande, som ställdes av herr Johanson i Huskvarna.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Lindberg i Umeå: Herr talman! Två av motionärerna hava ju nu själva fränfallit motionen. Under sådana förhållanden finnes ju icke någon anledning, varför jag skulle förlänga debatten. Jag anser mig dock icke hava vare sig orsak eller rättighet att fränfalla det redan av mig framställda yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr Näslund: Herr talman! Vid denna utgång av ärendet ber jag få återtaga det yrkande jag framställde i början av debatten och få förena mig med herr Johansons i Huskvarna yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till berörda hemställan med uteslutande av utskottets motivering; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den senare propositionen.

§ 11.

Slutligen upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 2, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkterna 20—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23.

Lades till handlingarna.

Punkterna 24—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Punkterna 28 och 29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

Punkten 31.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde den 23 dennes ämnade besvara herr Halléns till honom framställda spörsmål i anledning av vissa mot Franska skolan i Stockholm vidtagna åtgärder.

§ 13.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Ossbahr*, nr 541, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 97, med förslag till lag om mått och vikt; samt

herrar *Elmroth* och *Olsson* i Ramsta, nr 542, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 98, med förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 5 och 21 §§ strafflagen.

Nämnda motioner bordlades.

§ 14.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående likviderandet av vissa av vattenfallsstyrelsen utfärdade reverser; och

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet beträffande vissa av vattenfallsstyrelsen oriktigt utbetalta dyrtidstillägg;

från bevillningsutskottet, nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande;

från bankoutskottet, nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld; samt

från jordbruksutskottet:

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av in-förseln av ägg;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss utfästelse vid genomförandet av regleringen av potatismjölstillverkningen;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ackords- och stödlån åt jordbrukare;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av nionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse å Ha-paranda stad av viss del av kronoparken Karl Johan i Norrbottens län;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av saluvärdet vid vissa försäljningar av kronoegendom;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa i flottledsfonden ingående fordringsbelopp;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.

§ 15.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 9, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna för kapitalökning i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förste reparatören E. Hägglund från skyldighet att till statens järnvägar återgälda vissa ersättningsbelopp; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av sjätte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1932 (nr 156) om anstånd i särskilt fall med gälds betalning;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konvention för skydd av den industriella äganderätten samt antagande av förslag till lag om ändring i 7, 11, 15 och 16 §§ förordningen den 16 maj 1884 angående patent m. m.; och

nr 19, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen angående inteckning i fast egendom; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppskov i vissa fall med erläggande av annuiteter å lån från odlingslånefonden och statens avdikningslånefond;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av två bostadslägenheter vid veterinärhögskolan;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avyttring av statens järnvägar tillhöriga andelar i samfälligheter till Kingstads m. fl. byars skifteslag i Söderala socken;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av arrendet för arrendelotten Brostugan å kronoparken Klövdala i Kalmar län.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Gävle	under 4 dagar fr. o. m. den 23 febr.,
» <i>Gustafson</i> i Dädesjö	» 3 » » » 24 »
» <i>Johnsson</i> i Kalmar	» 5 » » » 24 »
» <i>Magnusson</i> i Skövde	» 2 » » » 23 »
» <i>Englund</i>	» 5 » » » 24 »
» <i>Hilding</i>	» 3 » » » 24 »
» <i>Björck</i> i Kristianstad	» 3 » » » 21 »
» <i>Mattsson</i>	» 11 » » » 26 »
» <i>Johansson</i> i Sollefteå	» 6 » » » 22 »
» <i>Westman</i>	» 2 » » » 23 »
» <i>Ström</i>	» den 22 febr.,
» <i>Nordström</i>	» 6 dagar fr. o. m. den 22 febr.,
» <i>Andersson</i> i Munkaljungby	» 6 » » » 22 »
» <i>Leffler</i>	» 4 » » » 23 »
» <i>Pehrsson</i> i Göteborg	» 2 » » » 26 »
» <i>Jansson</i>	» 3 » » » 24 »
» <i>Andersson</i> i Löbbo	» 4 » » » 24 »
» <i>Andersson</i> i Höör	» den 22 febr.,
» <i>Heiding</i>	» 6 dagar fr. o. m. den 24 febr.,
» <i>Norsell</i>	» 7 » » » 24 »
» <i>Norling</i>	» 5 » » » 24 »
» <i>Kilbom</i>	» 4 » » » 24 » och
» <i>Karlsson</i> i Grängesberg	» 4 » » » 23 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.5 e. m.

In fidem
Per Cronvall.